

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 30.— K
pol leta . . . 15.— „
četrt leta . . . 7-50 „
posamezna številka po 60 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostopne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
„ „ „ dvakrat . . . 80 „
„ „ „ trikrat . . . 50 „
za nadaljnja uvrščenja od peti-vrste po 40 vin.
Oznaniła sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljsk. Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

Naši stanovski voditelji in Unija jugosl. učiteljstva.

»Zaveza« je sklenila na delegacijskem zborovanju likvidacijo: sedanja okrajna učiteljska društva, ki so v »Zavezi« včlanjena imajo tvoriti podlago za bodočo organizacijo jugoslovanskega učiteljstva — Unijo; pripravljali odbor v Beogradu je pripoznal »Zavezo« kot zastopnico slovenskega učiteljstva in za podlago bodoče enotne organizacije; pravila so izdelana in jih imajo v predelavi pokrajinske »Zveze« ter jih dobe v pretrse tudi okrajna uč. društva; v nadomestilo sedanjih pokrajinskih Zvez so mišljena strokovna tajništva; o gospodarski reorganizaciji, o časnikarski reorganizaciji in o drugih vprašanih se še ni razpravljalo in sklepalo.

O platformi in temelju, na katerem naj se izvrši naše ujedinjenje, da bo čimtrdnje in bo vsebovalo res samo smoter in delovanje, ki je vsem skupno in nas vse druži — se je nekaj že pisalo, a oficijelno ničesar določilo, izven točk v predloženih pravih, ki pa tudi ne odgovarjajo in so potrebne predelave.

To so fakta, s katerimi moramo računati!

Delo, ki je treba izvršiti je večje od že izvršenega in treba je mož velikih organizacijskih izkušenj, da ga pravilno in hitro izvedejo.

Hitro izvedejo, smo rekli! Pred nami stoji šolski zakon, ki poleg šolskih vprašanj vsebuje tudi stanovsko-politiška, naša materialna in pravna vprašanja; smo pred rešitvijo vprašanja nvrstive učiteljstva v splošni stalež drž. uradnišva, da ne bomo ostali državni uradniki s svojim staležem — samo zaradi tega bi bilo nujno potrebno, da bi bila Unija že ustanovljena.

Toda kdor ima izkušnje, ta ve, da gre tako delo počasi od rok in je posebno težavno ga izvesti pri nas, ko smo še kaos deveterih pokrajinskih skupin z deveterimi pokrajinskimi samosvojnimi razmerami in posebnostmi.

Treba mož velikih organizacijskih izkušenj, da to delo izvedejo!

Pri nas presojava snujočo se Unijo zgolj s stališča naših slovenskih stanovskih razmer in saniranja našega stanovskega organizacijskega življenja z ozirom na stanovsko strankarstvo iz preteklosti. V primeri z delom in mnogimi velikimi in važnimi vprašanji, ki še čakajo rešitve, je to vprašanje le malenkost del celotnega vprašanja.

V zadnjem času pa se je pripetil slučaj *) da se je postavilo kot eno glavnih zahtev za garancijo življenske sile bodoče enotne organizacije odstranjenje nekaterih voditeljev slovenskega organiziranega učiteljstva. Še bolj malenkostna zahteva je ta, ker gotovo je: ako se odstranijo dotične osebe, bo morda imela Unija med slovenskim učiteljstvom nekaj več članov, ki se bodo pa bolj pasivno držali pri sodelovanju na vodstvu in delovanju organizacije; izgubila pa bo aktivne delavce z velikimi organizacijskimi izkušnjami, ki so neobhodno potrebni za ustvarjenje in oživitvorenje Unije.

Če so pa res nazori teh tovarišev v nasprotju z večino slovenskega učiteljstva, se bo izkazalo pri volitvah zastopnikov v Unijo. Dovolj že pozna njih nazore vse slovensko učiteljstvo, dovolj pozna njih delo in volitve bodo izkazale, če jih še smatra učiteljstvo za vredne svojega zaupanja, da jih izvoli kot svoje zastopnike!

Razmere med slovenskim učiteljstvom so torej le neznatnega pomena pri presojanju celotne organizacije jugoslovanskega učiteljstva, še neznatnejše je pa vprašanje vodilnih oseb, ker to ni nikako vprašanje načelnega pomena, pač pa je važno vprašanje z ozirom na osebnost delavnost in korist, ki jo bo imela Unija od ene ali druge osebe, če je izvoljena.

Velika zmotna je torej mnenje, da se bodo z odstranitvijo nekaterih oseb pri nas izboljšale stanovske razmere: **potem šele ne bo nikogar, ki bi deloval za celokupnost in se žrtvoval za stvar!**

Program in temeljna načela ima pa učiteljstvo samo v rokah! **Voditelji naši**

*) Glej članek »Nova orijentacija« itd. v št. 5. »Učit. Tov.«

niso bili teroristi in absolutisti: kar je sklepalo in sklenilo učiteljstvo, to so oni izvrševali!

Glejmo torej celoto in s te celote presojava posamezna vprašanja!

Pri naši stanovski kritiki premislimo, da negacija še ni delo; zgolj kritika tudi še ni delo; zgolj teorija tudi ni delo; kdor hoče reformirati, naj pokaže boljša pota in delo ter načrte, ki nas povedejo hitreje do pozitivnih uspehov; našim voditeljem ne morete očitati reakcionarstva in konservatizma, udi ne, da so kedaj delali proti stanovski skupnosti in koristi — a pravimo: ne zamerite izkušnji, ker to je le revolucionaren pokret, ki škoduje stvari — niso osebe še vse; mi rabimo evolucije, prerodenja stanovske notranjosti, zato poprimimo tudi rajši sami za pozitivno delo, pojdemo od skupine do skupine, od poedinca do poedinca — prenovimo ga in napravimo ga sposobnega za novo stanovsko življenje, za tisto življenje, ki ga hočemo živeti.

Oni torej, ki sodite stanovsko politiko in delo naših voditeljev, denite na tehtnico vse!

JOS. BERNOT:

Učiteljstvo in stavka.

Slovensko učiteljstvo je stalo že enkrat tik pred stavko. Zadnje jesen je stavkalo učiteljstvo v Nem. Avstriji. V Italiji smo imeli učiteljsko stavko, danes jo imamo v Istri.*) Pred kratkim smo doživeli doma kratko demonstracijsko stavko. Na učiteljskih zborovanjih padajo ostre besede, in beseda stavka nam postaja vedno bolj — lahka. Mislim, da ne bo odveč, če enkrat trezno — brez žolča v srcu — premislimo, kako je pravzaprav z učiteljsko stavko.

Že pred vojno je bilo stališče delojemalca precej težko, vojna je pa pahnila delojemalca naravnost v prepad. Delodajalec se je znal okoristiti z zaslužki pri vojnih dobavah, drugi so začeli z zločin-

* Kakor javljeno že v zadnji številki »Učit. Tovariša«, je stavka istrskega učiteljstva prenehala z dnem 11. januarja t. l. Op. uredn.

skimi spekulacijami, cene blaga so dvigali umetno, denarna vrednost je padala (pri nas to še katastrofalno pospešeno z razmnožitvijo nekritičnega papirnatega denarja). Plače oz. mezde so se sicer tudi polagoma dvigale, a v nikakem razmerju z dviganjem cen blaga, t. j. s padanjem vrednosti denarja. Nič čudnega, če je postalo stališče proletarca tako povsod nezno. Prisiljen je posezati vedno pogostejše po najostrejšem sredstvu — stavki. Tako vidimo kot tipičen pojav povojnega časa v vseh državah stavko na stavko. So to posledice slabega gmotnega položaja, pa tudi tla so danes izredno ugodna za izvedbo vsakega radikalnega sredstva. Pomisliti je treba da je v vojni trpel predvsem in le proletarijat, ki so ga bojujoče se države moralno držale kvišku le s tolažbo, da bojuje za pravico, da se bojuje poslednjikrat, češ: zmagati mora pravica, ki bo dala vsakemu, kar mu gre ter preprečila nove vojne, preprečila oboroževanje, prinesla bratstvo med narode. Wilsonove točke so postale evangelij, na katerega je prisegal ves svet. In danes? Wilsonove točke so pozabljene. Določajo ne narodnostne ampak strateške meje, snujejo tajne zveze, podpirajo obveznosti glede oboroževanja in znaki kažejo, da hočejo »predstavnik narodov« započeti še silnejšo oboroževanje kot je bilo kdaj poprej. In proletarijat? Vidi, da so ga vodili samo za nos, vidi svoje ideale potlačene v novem militarizmu, v novem sovraštvu med narodi, vidi, da se začena igra z njegovimi žulji, z njegovo krvjo, zopet od kraja. Vidi, da se je bojeval zastoni. Konec vojne ni prinesel smrti militarizmu, privedel pa je ljudstvo v moralno razsulo. Od tod ta splošna nezadovoljnost, ki je tako nalezljiva, da še veržnik ni več zadovoljen s 100 kratnim dobičkom ter hoče imeti še večjega.

Ta nezadovoljnost, ki temelji na razočaranju proletarijata in njegovemu ogroženem položaju, je faktor, ki ga vlade žalibog vse pramalo upoštevajo. On giblje namreč proletarijat: vedno širše plasti proletarijata se zavedajo svojega položaja, organizirajo se, in kot nekakšni varnostni ventili regulirajo pritisk med razburjeno maso — stavke.

Preidem na vprašanje: **Kaj je stavka?** Med delodajalcem in delojemalcem obstoja vedno neka pogodba. Po tej je dolžan ta opravljati določeno delo, a oni plačati za gotovo plačo ali mezdo. Če eden ne izvrši svoje dolžnosti, je jasno, da je pogodba pretrgana. V tem slučaju lahko delodajalec odslavi uslužbenca oz. uslužbenec zapusti službo. (Seveda postane položaj bolj zamotan pri pogodbah, po katerih rastejo delojemalcu pravice z dobo njegove službe.)

Če ostane pogodba formalno delj časa neizpremenjena, se vendar lahko zgodi, da se izpremeni v istini, in sicer: če vrednost dela ostane na isti višini, vrednost pogojene vsote pa pade (vsled padanja vrednosti denarja). V tem slučaju prejme uslužbenec za isto delo sicer isto pogojeno vsoto denarja, ne pa iste pogojene vrednosti. (Nemoderno naravno gospodarstvo podobnih sunkov ne pozna, zato vidimo danes mnogo pojavov, ki merijo v naravno gospodarstvo.) Če stopi v tem slučaju uslužbenec pred delodajalca ter mu reče: treba bo revidirati pogodbo, denarna vrednost je padla, zahtevam denarja toliko več, da dobim popolno pogojeno vrednost — bo delodajalec, če je pravičnik, to razumel ter ugodil, če ni, seveda ne bo ter bo rekel: držim se pogojene vsote, če ti je pre malo, poižkusi

LISTEK.

I. J.:

Simon Meglič.

Skoro bi bili pozabili na moža, ki je izdihnil med tiskarskim štrajkom 16. okt. pr. l. Bil je to Simon Meglič, nadučitelj v pokoji na Vranskem. Tovariš, ki je deloval v šoli celih 40 let, in ki bi naj bil radi svojega dela zunaj šole za vzgled marsikateremu mlajšemu tovarišu in tovarišici. Zasluži, da mu postavimo tu skromen spomenik.

Simon Meglič je bil rojen leta 1848. v Tržiču na Gorenjskem. Po končanih študijah se je podal na Štajersko ter bil nameščen v Ljutomeru, kjer je služboval par let. Kakor mi je večkrat sam pripovedoval, je bil tu jako priljubljen. Radi njegove živahnosti in dovtipnosti je vse iskalo njegove družbe. Vendar pa ni ostal dolgo v Ljutomeru, ampak se je preselil v Savinjsko dolino na Vransko, kjer si je poiskal družico in kjer je ostal do svoje smrti. Tu je imel tudi svoje posestvo ter je živel nadvse srečno in zadovoljno. Kakega pomanjkanja on ni poznal, tudi

takrat ne, ko so bili za učiteljstvo najslabši in najhujši časi.

Na Vranskem se je lotil z vso vnemo dela v šoli. Ljubili so ga otroci, spoštovali tovariši. Leta 1869. ga najdemo med ustanovitelji »Savinjskega učit. društva«.

V tistih časih je bilo malo šol in malo učiteljstva. Šole so bile raztresene, oddaljene po več ur druga od druge. Naši takratni tovariši: Brezovnik, Škoflec, Meglič so bili v Savinjski dolini duša vsega takratnega šolskega in učiteljskega gibanja. Ni bilo zborovanja in naj je bilo to v Celju, Šoštanju, Mozirju ali Gornjem gradu, da bi ne bil navzoč tudi tovariš Meglič. Z živo besedo je vnel svoje tovariše za stanovsko organizacijo, kateri je posvetil v tistih časih ves svoj prosti čas. Nastopal je povsod za pravice in ugled svojega stanu. Delovanje v »Sav. učit. društvu« je bilo v tistih časih jako težavno, če pomislimo, da se je isto raztezalo po sedanjem vranskem, celjskem, gornjegrajskem in še delu šoštanskega okraja. Stalo je to mnogo truda in denarja. Vendar se tovariš Meglič tega ni ustrašil, ampak je delal po načrtani poti krepko in neustrašeno naprej.

V priznanje zaslug, ki si jih je pridobil pokojni tovariš za našo organizacijo, pred vsega za »Sav. učit. društvo«, ga je isto

o priliki svoje 50-letnice leta 1914. imenovalo svojim častnim članom.

Napravili smo mu s tem veliko veselja, in mož je imel nemalo zadoščenje, da smo na ta način hvaležno priznali zasluge, ki si jih je stekel za društvo v svojih mladih letih.

L. 1900. je postal nadučitelj na Vranskem. Šola se je razširila v šestrazrednico in obenem preselila v novo šolsko poslopje.

Kot šolski voditelj je bil svojemu podrejenemu učiteljstvu vrl tovariš in svetovalec. Zato smo živeli z njim v najlepši harmoniji.

Duševo in telesno čvrst je šel leta 1910. v pokoj. Toda možu, navajenemu na delo, se je odprl sedaj obširen delokrog. Posvetil je vse svoje moči občini, posojilnici, okr. zastopu itd. Bil je član vseh narodnih društev ter je do zadnjega aktivno nastopal pri koncertih in gledaliških predstavah kot živahen igralec. Držal se je dosledno načela, da je učitelj prvi poklican v to, da deluje med ljudstvom v prosvetnem oziru. Da, da, Simon Meglič je storil vedno svojo dolžnost v šoli, pa tudi zunaj šole ter ni zapravil zlatega časa Bogu in narodu!

Zato ga bridko pogrešamo in prav zato ga ohranimo v najlepšem spominu.

drugod srečo. In tako se je tudi največkrat zgodilo. Posameznik se ni mogel braniti in če ni hotel umreti gladi, je moral požreti krivico. Kmalu se je pa rodilo spoznanje: če se ne more braniti posameznik, se pa gotovo lažje brani skupina; tako je bila utemeljena organizacija proletarijata. Sedaj je nastal popolnoma nov položaj. Ni več posameznik stopil pred delodajalca, ampak preden je stopila skupina — organizacija in to s tem večjim uspehom, čim manjši so postali izgledi za delodajalca, da dobi druge uslužbenice. Čim bolj so se razpredle organizacije delojemalcev, tem težje je postalo delodajalcu dobiti nadomestilo. In kakor hitro se organizacije dovolj razvijajo, jim je uspeh vedno siguren. Seveda ne sme zahtevati uslužbenec več kakor more delodajalec dati, sicer ima podjetnik izgubo in ne preostane mu drugo, kot zapreti svoj obrat. Tako je gotovo neka meja zahtev, preko katere uslužbenec ne sme iti. Gotovo bo podjetnik že prav zgodaj trdil, da ne more več dati, da mu preti izguba. Zato je delavstvo zahtevalo vpogled v knjige t. j. možnost jasno ugotoviti ono mejo, ki je ne sme prestopiti. Da se podjetnik brani tega vpogleda v knjige, je seveda razumljivo, a dolgo se mu upirati ne bo mogel. Pa oddaljal sem se, kako pride do stavke?

Organizacija uslužbencev ima posvečevanje, tu sklene recimo z 80 odstotki glasov, da prekine z delom, če podjetnik ne ugodí — in stavka je tu. Položaj je sledeči: stavkajo vsi tudi onih 20 odstotkov, ki so glasovali proti stavki, službe ni zapustil nihče, nihče je ne išče drugod. Tako imamo kriterij stavke: uslužbenec ne zapusti službe, ukine samo delo, in izvrši se to solidarno od cele organizacije.

Položaj uslužbenstva med stavko; ne prejema plače oz. mezde. V službo drugam ne gre ter praviloma tudi ne sme, ker prve še ni zapustil (ni pa seveda nobene ovire, da si ne poiskusi »mimogrede« kaj zaslužiti, vendar mora vedno ostati na razpolago skupnosti — organizaciji). Zato ga mora predvsem ta sedaj podpirati (stavkovni fond, druge organizacije). Jasno je, to stanje ne more trajati predolgo. Če so izčrpana vsa sredstva, se morajo stavkujoči podati ali pa popustiti končno službo ter jo iskati drugod.

Položaj podjetnika med stavko: obrat stoji, produkcija zastane, dohodki prenehajo, deloma se celo krči obratni kapital (stroji, blago se lahko kvari vsled ležanja). Tudi to stanje ne more trajati predolgo. Sicer je lahko obrat uničen in ž njim podjetnik.

Ker je tako v interesu obeh strank, da stavka ne traja dolgo, je vedno dano upanje na zblizanje, na poravnavo.

Stavka pa ima lahko še druge posledice. Na eni strani uslužbenci brez dela, razburljivi in včasih lahko dostopni nepremišljenim dejanjem, skratka: nemiren element, ki lahko ogroža javni mir; na drugi strani ogroža zastala produkcija cene, ki se zopet dvigajo, ogroža druge obrate, če so navezani na stavkujočega, in nekatere stavke, n. pr. prometnega uslužbenstva) ogrožajo lahko naravnost eksistenco celih pokrajin, držav.

Zato je država v prvi vrsti poklicana kot posredovalka, ki naj skuša stavko odvrniti ali pa vsaj skrajšati.

So bili časi, ko so zamerili uslužbenstvu, če je stopilo v stavko, zamerili so mu, če je svoje pravice zahtevalo — in ne prosilo. Danes je naziranje že drugo. V principu stavke ne vidimo nikake krivice in zato je stavka priznana kot zakonito sredstvo uslužbenstva, kar je tudi popolnoma pravilno.

Če torej podjetnik izrablja delovno silo svojega uslužbenstva, je to upravičeno do stavke. In tu ni nobenega razločka, naj bo podjetnik privatna oseba ali pa država, občina. V principu je to vseeno. Gotovo je pa žalostno, če država kot podjetnik ne zadovolji svojega uslužbenstva; ona, ki je poklicana posredovati med stavkami ter jih odvracati, daje tako še celo slab zgled drugim.

Oglejmo si državo kot podjetnika! Država je podjetnik dvojne vrste. Ima podjetja, pri katerih išče neposrednega dobička (monopolni, posestva), in podjetja, ki prinašajo dobiček šele posredno (n. pr. kot posebno tipična prosvetna podjetja). Državno šolstvo gotovo ne more biti kaj drugega kot podjetje. Človek potrebuje izobrazbo. Nemogoče je posamezniku si priboriti izobrazbo. Država prevzema to nalogo, ker dobro ve, izobraženi državljani bodo vse druga opora skupnosti. Čim višja bo splošna izobrazba, tem lepše življenje si bo lahko ustvarila celota. Poleg tega potrebuje država za svoje institucije legije strokovnih uslužbencev, ki jih pa more šele izobraziti. Stališče teh uslužbencev je v principu popolnoma enako kot uslužbencev privatnega podjetnika. Čujemo tu vsekakor ugovore:

službena prisega, državna avtoriteta. Oglejmo si te.

Službena prisega. Država ne more kot skupina vsakega posameznega uslužbenca dovoljno nadzirati, zato je prisiljena, da mu tudi marsikaj zaupa. Za kritje tega zaupanja, ki ga mora imeti država, zahteva — službeno prisego, ki ne more zato biti ničesar drugega kot zagotovilo, da uslužbenec ne bo izrabljaj zaupanja. Nazor, da je službena prisega izjava popolne predaje, vdanosti, suženjstva, je gotovo že preživel, kajti tudi državni uslužbenec mora biti polnopraven državljan z vsemi državljanskimi pravicami (koalicije, svobode govora itd.) Med državo in uslužbencem obstoja seveda tudi pogodba, ki veže oba. In če hoče država pogodbo, ki jo veže, premeniti v škodo uslužbencu ali če mu ne daje pogojene vrednosti, se sme uslužbenec poslužiti gotovo vseh zakonitih sredstev. In s tem gotovo ne izrablja zaupanja ter ne lomi prisega.

Državna avtoriteta. Gotovo je brez nje država nemogoča. Državna avtoriteta pa danes ne more več temeljiti na sili, trajno more temeljiti edino na pravici. Avtoriteta, ki danes ne temelji na pravici, ni vredna piškavega oreha in zrušila se bo v nič. Zato je popolnoma brezuspešno, dvigati prapor državne avtoritete obenem pa gubiti z vidika interes splošnosti, skupnosti. Z državno avtoriteto je pač ista kot z učiteljevo avtoriteto v šoli. Če vidi otrok v učitelju svojega voditelja, ki ima pred očmi ves dobrobit vseh gojencev, se bo brez sile rad uklonil njegovi avtoriteti; delo bo plodonosno in trajno; če pa vidi v svojem učitelju samo svojega triznoga, e podvrže le s silo njegovi avtoriteti. Odpornost, kljubovalnost raste, in vsi navidezni uspehi se prvi dan, ko stopi iz šole razblinijo v nič. Če doživlja naše delo včasih prav občuten fiasko, ga lahko največkrat pripisujemo na rovaš baš svojim grehom pri krivem uveljavljanju avtoritete.

Stavka napram državi kot podjetniku ima pa neko posebnost: ne zadene že od kraja pravih krivcev. Zadene pač naravnost celo skupnost, ne pa dotičnih, ki v istini odločajo o vodstvu podjetja. Ravno zaradi tega so pa stavke proti državi kot podjetniku tam nekaj nemogočega, nekaj nečuvnega, kjer je vodstvo pravi izraz skupnosti. Tako vodstvo bo namreč res odkritosrčno skušalo ravno zaradi tega odvrniti udarec proti skupnosti ter bo ugodilo upravičenim zahtevam. Kjer vodstvo ni izraz skupnosti kjer je izraz manjšine, posameznikov, ki jim ni mar skupnost, tam seveda je uslužbenec kaj lahko prisiljen izvajati svoje pravice z najostrejšimi sredstvi. Iz tega vidika presojamo tudi dogodke v decembru. Uradnišvo je terjalo svoje pravice, dobilo jih ni, sklenilo bi lahko stavko, a v svesti si nedoglednih posledic splošne stavke za skupnost, je hotelo opozoriti ravno to skupnost na nevarnost, ki bi lahko nastala za vse; zato je sklenilo, pokazati samo svojo čeločno voljo, svojo splošno solidarnost v boju za pravice, nepovedalo je samo popust dela za nekaj ur — demonstracijska stavka! Svobodno je državi kot podjetniku odtrgati plačo za dotični čas, to pravico navezadnje ima, nikakor pa ji ne gre pravica zaradi tega nastopa komu očitati, da je prelomil službeno prisego.

Sedaj si že lahko odgovorimo na vprašanja: ali je stavka nemoralno sredstvo? Kdaj je dovoljena? Ali je dovoljena tudi proti državi kot podjetniku? Kako more priti sploh do stavke proti državi kot podjetniku?

Tudi na vprašanje, ali ima učitelj pravico do stavke, lahko sedaj mirno odgovorimo z: da.

Oglejmo si pa položaj pri učiteljski stavki! Pouk, vzgoja preneha. Mladina izgublja dneve, ne napreduje, zabrede lahko v slabo tovarišijo, morebitna nejevolja staršev tudi gotovo ne vpliva vzgojevalno. Ali čuti to podjetnik, država, skupnost? Za sedaj še ne, za njo se bodo pokazale posledice šele čez čas; ali pa čuti to mogoče dotični, ki je kriv, da je pognano učiteljsvo v stavko? Njemu, predstavniku vladajočega režima, je to pač vseeno, za svoje otroke si preskrbi že privatnega učitelja (moralnih pritiskov tu ne upoštevam). Vidimo tako, da učiteljska stavka ne udari krivca, pač pa udari v prvi vrsti nedolžnega — mladino. Zato gotovo ne bode našli učitelja, ki bi hladnokrvno glasoval za duševni uboj otroka, za ubitje lastnega dosežanega dela — za stavko brez termina, za stavko na nedoločen čas. Ne, vzgoja, pouk ne smeta prenehati, to bi nas vrlo v še večjo anarhijo, s tem izpodnesemo temelj edinega državnemu podjetju, ki se vanj opira še naša nada na boljše življenje. Učitelj zato ne sme v stavko, nikdar! Pravice do stavke mu ni mogoče odreči

a poslužil se te pravice ne bo — če je res učitelj. Nikakor pa ne more vzgoji škodovati kratka učiteljska stavka kot izraz solidarnosti, kot demonstracija. Ta postane lahko naravnost krasno vzgojno sredstvo. V slučaju velikih krivic bo gotovo na otrokov značaj vplival močati nastop njegovega učitelja. In četudi je bil izvršen brez besede, se bo globoko zapisal v mlado dušo ter bo tudi zanj v morebitnem boju za pravice v poznejšem življenju odločilnega pomena.

Ker tako nima učitelj na razpolago najostrejšega zakonitega sredstva v boju za svoje pravice, se lahko komu dozdeva učiteljev položaj v razmerju z drugim proletarijatom manj ugoden. In vendar ni. Učitelj ni brez orožja. Res nima stavke, zato pa ima drugo, krasnejše orožje, to je **prosveta**.

Duševno zaostalo ljudstvo bo vedno slepa igrača strankam, ki znajo pač v njem zbuhati nizkotne strasti, ki se mu znajo primerno laskati, samo da se posamezniki vzpenjajo po hrbtih v višino, nimajo pa srca za interes celote, za interes vseh plasti temveč poznajo le dobrobit samega sebe in svojih prijateljev. Pojdite med ljudstvo, odprite mu oči, da bo pomedlo z vsemi, ki jim ni mar, kako živi večina ljudstva — proletarijat — v bedi in stiski, ki plešejo samo okoli zlatega teta ter vzdržujejo vladu kapitala.

Že v šoli vzgajamo mladino: pokažimo ji vrednost resničnega dela, da bo začutila spoštovanje pred vsakim poštenim delom; zagnusimo ji nepošteno krivično kopičenje kapitala, razložimo ji, da je to tatvina, rop na drugih, ki vkljub marljivemu delu trpijo zato bedo. Pokažimo ji, kaj je pravica, kaj krivica, kaj je resnična ljubezen in kaj hinavska. Povedimo jo v višine res prave morale, ki ustvarja bratstvo med ljudmi, bratstvo med narodi, ki ne dopušča izkoriščanja slabotnega, ki je neizprosna ter ne odpusča zato nobene krivice, dokler ni v resnici popravljena. Pokažimo ji, da je dobro delo dolžnost, ki naj išče plačila v sebi samem.

Zunaj šole pa širimo obzorje in samostojno razsodnost povsod, kjer je ni. Stopimo v stik z ostalim proletarijatom, stojmo dosledno ob njegovi rami v boju zoper krivico, podpirajmo ga v njegovih organizacijah. Stremimo za tem, da pridejo do vedno večje veljave načela dejanske bratske ljubezni, da pride do veljave le pošteno delo ter da pridejo do besede tudi le samo odkriti nositelji teh načel. Pobjajmo pa dosledno vsako izkoriščanje in naj bo to v katerikoli obliki. Tri četrtine proletarijata še spi, in če se nam posreči zbuditi tudi te ter jih organizirati, potem smo lahko prepričani, da preneha izkoriščanje vsega proletarijata in s tem tudi nas samih.

To, tovariši in tovarišice, bodi naša stavka!

Obupne šolske razmere v Istri.

Očrtali smo v zadnji številki »Učit. Tov.« šolske razmere v Trstu in okolici po poročilu tajnika političnega društva »Edinosti«, ki ga je podal na znamenitem zborovanju tega društva v preteklem mesecu. Se obupnejše so te šolske razmere v Istri, o katerih nam poroča dr. Mikuletič sledeče:

Prišli smo tako daleč, da bi se vsakdo smatral za blaznega, ko bi se upal le misliti, da se bo hrvatska gimnazija v Pazinu otvorila. Občinska nižja realna gimnazija v Opatiji je zaprta, privatno učiteljske v Pazinu je zaprto. 165 tisočem Hrvatov v Istri se odreka pravica do ene gimnazije. Ne moremo si namreč misliti, da je gimnazija, oziroma trije razredi v Idriji, ustanovljena tudi za nje; zakaj preveč se nam vedno naglašja, da smo Slovenci in Hrvati dve posebni narodnosti, preveč se nam zameri, če uporabljamo za naš narod označbo »Jugosloven«, da bi nam potem na drugi strani dali enotno srednjo šolo. Edina srednja šola, ki jo imajo danes Hrvati v Istri, je moško učiteljske v Kastvu.

Hrvatskih oziroma slovenskih ljudskih šol je bilo v Istri pred okupacijo 250 in sicer 28 zasebnih in 222 javnih. Od teh jih je 123, ki so odprte in ki se v njih poučuje hrvatski oziroma slovenski, štiri so utrakvistične; vse ostale, torej 2 manj nego polovica so poitalijanske ali pa zaprte. Med poslednjimi so vse šole »Družbe sv. Cirila in Metoda za Istru«. Kot vzrok za to sramotno stanje se navajajo od merodajne strani različni odgovori: toda vzrok je le eden, poznamo ga dobro in hočemo ga enkrat javno pribiti: Poitalijančiti hočejo naš narod s silo. To vidimo najbolj, če pogledamo statistiko posameznih okrajev.

V vološčanskem okraju je glasom zadnjega ljudskega štetja 30.000 Hrvatov; ti imajo 28 hrvatskih šol odprtih. Po po-

stavi bi jih morali imeti še več, toda vendar ugotavljamo, da je ta okraj v pr. nerl z drugimi naravnost bogat na šolah. Kajti puljski okraj, kjer živi 27.000 Hrvatov, torej malo manj kot v vološčanskem, ima samo štiri utrakvistične šole t. j. niti ene čiste hrvatske šole. Puljski, poreški in lošinski okraj imajo 55.000 hrvatskega prebivalstva; za to prebivalstvo je danes odprtih 11 hrvatskih šol, med temi že omenjene 4 utrakvistične v puljskem okraju, 3 so v lošinskem okraju, kjer prebiva 10.000 Hrvatov, a 4 so v poreškem okraju, kjer prebiva 19.000 Hrvatov in Slovencev. Povdarjalo se je, da Hrvatje v vološčanskem okraju še daleč nimajo toliko šol, kolikor bi jih morali imeti po postavi; vendar, če bi se v teh treh okrajih delila šolska vzgoja v materinim jeziku po istem ključu kakor pri Hrvatih vološčanskega okraja, bi morali imeti lošinski, puljski in poreški okraj 51 hrvatskih šol; imajo jih pa le 11, pod Avstrijo so imeli 58 javnih in 15 zasebnih šol. Jasno je, da gre tu za načrt sistematičnega poitalijančevanja. A v tem ko bi se imela fronta pomikati od morja notranjosti daleč, je pazinski civilni komisar, kot pravi strateg, postavil predstražo daleč notri v srce Istre. Tam pod Učko goro, sredi Istre, kjer od pamtivekov striže svojo mršavo ovco gladni istrski Hrvat-trpin, tam v občini Boljunu, ki je imela glasom zadnjega ljudskega štetja vsega skupaj 18 Italijanov, tam je sedaj odprta cela vrsta italijanskih šol, in sicer v Boljunu, Brestu, Borutu, Pažu, Vranji, Veli Učki, t. j. za vsake tri Italijane po ena šola, a v Sušnjevič je celo romunska šola. Ljudstvo je prosilo, da se mu odpro hrvatske šole; v odgovor jim je pazinski komisariat naložil denarne globe, ker svojih otrok ne pošiljajo v italijansko šolo. Isti ljudje, ki dobivajo globe, ker ne pošiljajo otrok v šolo, prosijo, da se jim otvori šola.

Istrsko učiteljsvo je bilo podvrženo takoj od začetka zasedbe najrazličnejšim šikanam. Mnogi so se radi tega umeknili ter pobegnili. Pogumnejši, ki so ostali na svojem mestu, so bili odgnani v Sardinijo v strašno veronsko trdnjavo, kakor učitelji Gostinčar, Lukež, dva Rubeša, Gabrijelič, Monas, dva Rajčiča, Zelušič, učiteljice Punič, sestre Ružič, Kaštelan in druge. Nekateri od teh se še danes niso vrnili. Drugi so bili zopet žrtev raznih nasilstev. Učitelj Črnjeka v Ročkem Polju je bil vpricho svojih učencev vržen iz šole ter potem oklofutan od orožniškega poveljnika samo radi tega, ker se ni hotel pokoravati ukazom novega župana, svojega italijanskega kolega-učitelja, da naj izprazni javno šolo, ter je zahteval ukaz pristojne šolske oblasti. Učiteljica Marija Gržič, vzor poštene devotke, je bila izgnana iz Kršana, češ da je nemoralna, in nadomeščena z italijansko učiteljico. Medtem prireja italijanska učiteljica v Novakih pri Pazinu v šolskem splotju plese in uči otroke plesati.

Z ljubljami, z zvijačo in z grožnjami so se ljudje pozivali, naj podpisajo prošnje za italijanske šole; le nekoliko podpisov zadostuje in italijanska šola je takoj dovoljena. Prošnje hrvatskih in slovenskih staršev za zopetno otvoritev naših šol, prošnje, ki imajo po 100 in več podpisov, so še danes nerešene. Tisti, ki so se na prošnje podpisali, so večkrat dosegli le to, da so bili podvrženi raznim šikanam. Da se dogajajo stvari kakor v Lovranu, kjer ima 300 naših otrok le 1 učitelja in eno italijansko učiteljico, med tem ko ima 135 italijanskih otrok 5 učiteljev, omenim le mimogrede; saj na to smo navajeni, odkar smo na zemlji.

Gospod dr. Barone, višji uradnik pri generalnem civilnem komisariatu, je bil svoječasno toli prijazen ter je pokazal zastopniku društva »Edinosti« seznam o stanju ljudskih šol, kakor bi moralo biti po informacijah, ki so došle od podrejenih oblastev na generalni civilni komisariat. V tem seznamu čitamo kot vzrok, zakaj so nekatere naše šole zaprte, opazko: »Manjka učitelj!« Res je, učitelji manjkajo iz razlogov, ki so že omenjeni. Ni treba povdarjati, kako prazen je ta izgovor. Naši učitelji bi se radi vrnili iz Jugoslavije, še rajši iz internacije, le dovoljenja je treba. Še bolj nas je presenetil v omenjenem seznamu pri nekaterih šolah, ki so zaprte, vzrok, da manjkajo učenci. V Račicah v bužetski občini je n. pr. hodilo pred zasedbo v našo šolo povprečno 130 otrok; ni verjetno, da bi v tako veliki vasi zmanjkalo naenkrat otrok. Ravno v istih Račicah se je za nekoliko Italijanov (leta 1910, jih je bilo 10) odprla sedaj italijanska šola. Ta je seveda požrla nekoliko naših otrok, ostali se brez šole potepajo po vasi okrog. V Pomjanu pri Kopru je slovenska šola zaprta, »ker manjkajo učenci«. Stariši iz sitedga Pomjana pa so novembra l. 1919 vložili prošnjo z 52 podpisi, naj se jim zopet odpre slovenska šola.

O večkrat omenjenem uradnem seznamu je važno tudi to, da manjka v njem izkazanih odprtih 20 šol kot hrvatskih ali slovenskih, ki so v resnici poitalijančene ali zaprte, da v njem manjka velika množina naših šol, od katerih so nekatere celo odprte. To nam jasno kaže, s kako površnostjo se skrbi za naše šole.

Kot zadnji dogodek na polju ljudske šole v Istri je omenjati še to, da so dne 13. decembra 1919. slovensko šolo v Gažonu enostavno zaprli. Niso ji manjkali ne učitelji, ne otroci; obiskovalo jo je nad 100 otrok.

Debela knjiga ne bi zadostovala, če bi hoteli opisati vse krivice, ki so se nam zgodile v zadnjih 15 mesecih. Že tu dosegač navedeni posamezni primeri tvorijo sicer nepopolno, vendar strahotno sliko. Polovica naših šol je zaprtih ali poitalijančenih, starši nočejo pošiljati otrok v italijanske šole, deca sama ne mara zahajati v nje. (Po Vranji n. pr. love orožniki deco ter jo vodijo v italijansko šolo, pri čemer je neka deklica od strahu omedlela). Tisoči in tisoči naših otrok so brez šol, naš narod gre nasproti popolnemu analfabetizmu in podivjanosti.

Po živahnem odobravanju, ki je sledilo izvajanjem dr. Mikuletiča je

govornik iz pazinskega okraja

sporočil zborovalcem pozdrav istrskih Hrvatov. Ako je vedno veljala tista, da sta »Slovenec i Hrvat za uvijek brat i brat«, velja to še prav posebno dandanes. Z vami stojimo in pademo. Ločiti nas ni mogoče, ker smo eno Jugoslovenci, in kot Jugoslovenci bomo doživeli boljšo bodočnost. Naj nas vodi vedno vera v to boljšo narodno bodočnost. »Tvoja vera te je rešila,« je dejal Krist in »Veruj verom, spasiš če te vera«, pravi pesnik Mažuranič v »Smrt Smail-age Čengijića«. Toda ta vera brez dobrih del bi bila mrtva. Zato moramo tudi delati z verno in požrtvovalnostjo na narodnem polju. Ta vera v svobodo našega naroda še ni bila nikdar tako močna, kakor je sedaj v času največje nesreče in trpljenja, posebno pa ne v istrskem kmetu. In najzadajnejše je še dejstvo, da ne prihaja ta vera od razumnosti na kmeta, temveč ravno nasprotno, od kmeta na razumnost. Bili so razumniki, ki so klonili duhom, toda naš istrski kmet nikdar, pa naj je pritisk nanj še tolik: on trdno veruje v boljšo bodočnost naroda.

Govornik dodaja poročilo o istrskih šolskih razmerah še nekatere nove podatke. Tako v Borutu silijo krčmaria Stranića, da naj vzame na hrano italijanskega učitelja, češ, da mudruje če vzamejo gostilniško dovoljenje. V Sošičih silijo starši, da naj pošiljajo otroke v ital. šolo. V Sv. Petru v šumi, Trvižu, Kringi nadzorujejo orožniki šolski pouk. Govornik je opisal potem natančneje razmere v Cerovlju, o ulogi, ki jo je igral ob prevojitvi hrvatske šole v italijansko tamonjši župan, o sedanjem italijanskem učitelju Pasquale Gionniniu, ki je bil svoječasi frančiškan pater Arcangelo di Napoli in je zaradi nemoralnosti moral iz samostana in potem v vojaško suknjo in končno za učitelja v Cerovlje, kjer je uprizoril ono svečanostno sežiganje hrvatskih šolskih knjig na grmadi vpricho gostov in šolske dece, za katero so — v proslavo tega praznika — odredili celo šolsko izpoved in sv. obhajilo!*)

Naše učiteljstvo se premešča brez povoda, dasiravno je stalno nameščeno, a cela vrsta učiteljskih moči je, ki že po celih 6 mesecev niso dobile plače. Šole, ki jih mi barbarski Jugoslovanci spoštujemo kot svetinje in smo si jih zgradili s krvavimi žulji svojih rok, se odpirajo po silni in se prireajo v njih plesi.

Razmere so naravnost strašne. Ali jih bo kdaj konec? Narod trpi, škripa z zobmi, ali ne obupava, ker je v njem trdna vera v boljšo bodočnost!

Govornik iz puljskega okraja je orisal naravnost grozne razmere, ki vladajo v tem okraju, najslabše v vsej itak najhujše tlačeni Istri. Pod Avstrijo se je puljski okraj smatral za nekaj kazenski okraj, kamor so pošiljali učiteljstvo in duhovščino nekako za kazni, ali danes je treba reči, da se je naš kmet tudi tu dvignil, odprle so se mu oči, da je izpoznal, kdo mu je pravi prijatelj, kdo pa ne, in kje mu je iskati rešitve. Zato pa je tudi sedaj v tem okraju pritisk najhujši. Postopanje oblasti v vsakem pogledu je skrajno samovoljno napram vsemu, kar ima le količkar narodnega ozadja, dočim se pa na drugi strani stori prav malo ali nič, da bi se zboljšale razmere, pod katerimi trpi prebivalstvo zlasti vsled razbojniških tolpa, proti katerim je naš kmet — orožje za obrambo se dovoljuje le v redkih primerih — popolnoma brez obrambe. Zato se pa na drugi strani prav

pridno odpirajo vsepovsod italijanske šole, dočim ostajajo zaprte hrvatske. Poleg tega pa preteže našim ljudem z ogromnimi globami do 500 lir, ker nočejo pošiljati svoje dece v italijanske šole. Naš jezik nima prav nobene pravice več in izrični ga hočejo tudi popolnoma iz cerkve, kjer naj bi ga nadomestila latinščina in italijanščina. Gorje pa tistim našim ljudem, ki le količkar kažejo svojo narodnost. Tako je prišlo, da je ves okraj skoraj popolnoma brez narodne inteligence, ker so jo ali pozaprl, ali pa je morala pobegniti, da si reši svobodo. Kdor je ostal, je gotovo pod najstrožjim nadzorstvom. Delovanje med narodom je tu pač zelo težavno, če ne že čisto onemogočeno, in le v neomajni zavesti našega preprostelega naroda, da je treba vzdržati tudi pod najhujšim pritiskom, je še upanje, da naša narodna stvar tudi v puljskem okraju ni izgubljena.

Govornik iz buzetskega okraja je povdarjal, da je kot človek vedno upal v pravičnost. Pod Avstrijo naš narod ni užival pravice, zato se tudi ni mogel zadovoljiti z njo. Misli je, da bo gotovo boljše, kar že pride. Danes pa tožijo celo naši narodni nasprotniki, da ni tako, kakor so si želeli oni. Mi smo v tej naši zemlji v ogromni večini in lahko živimo tu brez vsakega drugega naroda, pač pa drugi ne morejo živeti brez nas. Ko so prišli, so dejali, da nam prinašajo svobodo. Ali kako razumejo to svobodo? Prinesli so nam suženjstvo kakor ga ni na svetu. Naše šole so ali zaprte, ali pa poitalijančene. V Buzetu n. pr. je bila petrazrednica, sedaj sta odprta samo dva razreda. Najboljše učitelje so pozaprl in nam tako odvzeli šole. Sli so celo tako daleč, da so vzeli našim krajem stara imena in jih nadomestili z novimi, tako da naš človek niti ne ve, kam gre in odkod prihaja. Iz našega Rakitovca so napravili Granchino, iz Zazida Sussetto itd. Ne, ni pravice in ni pravičnosti nikjer. Ali marsikdo si je že razbil zobe ob Balkanu in si jih bo tudi še morda kdo. Ne »Fiume o morte«, temveč ali pravičnost ali pa vsi v smrt! Pravico, ki jo imajo drugi, mora dobiti tudi naš narod.

Govornik iz poreškega okraja je očrtal razmere, ki vladajo v tem okraju in so tudi popolnoma enake razmeram drugod po Istri. Tako se je naš narod v Zrenju, ki so ga prekrstili v Stridone, dolgo vrsto let, od leta 1871. pa do 1918., boril za narodno šolo in jo je končno vendar dobil, zato, da so jo sedaj takoj zaprli in poleg tega še precej pokvarili. Zbralo se je nato nad 100 podpisov staršev, da naj bi se šola zopet otvorila. Nad 120 otrok naj bi zahajalo vanjo. Prošnja je dospela ob 11 dopoldne v Poreč, ob 3 popoldne pa je bil že avtomobil z oblastnimi možmi v Zrenju, toda ne morda zato, da bi se prepričali o potrebi šole, temveč le zato, da so povpraševali ljudi, ali so res podpisali prošnjo, ko je vendar v Zrenju vse italijansko! Ko so pri prvi hiši izvedeli, kako stoji stvar, so se vrnili, šola pa je ostala zaprta. V Sv. Luciji so prinašalci svobode vdrli v šolsko poslopje, pobrali vse knjige iz knjižnice, ki je bila pred vojno vredna nad 600 K, potem vse zemljevide in druga učila ter vse to javno sežgali v imenu — svobode. Namesto izobrazbe se ljudje zapirajo in pretepajo do krvi. V Sv. Luciji je prišel na prejšnjo hrvatsko šolo italijanski učitelj — Sicilianec, ki pa je kmalu pobegnil, ko je uvidel, da mu je obstanek nemogoč. On ni razumel nikogar, njega pa tudi njih. V Družbinah šolah so nameščene trgovine, orožniki itd. Zaprte so seveda vse, tako v Materadi, Redici, Fontanah, pri Sv. Lovreču Pazinskemu. Starši silijo, naj bi pošiljali otroke v italijanske šole in jim groze z velikimi globami. Takšna je tista »liberta«, ki so nam jo prinesli!

IVAN STUKELJ:

Uradni slog.

Mogočna, železna pest svetovne vojne je udarila tudi v uradniško pisarno in njen aparat z vsklikom: »Tako hočem imeti in nič drugače!«

Avstrijski »uradni belec« je bil svetovno znan in dobri in slabi dovtipi domaćih in tujih listov so ga od časa do časa nalik obadom neusmiljeno zbadali, a ugonobiti seveda ga niso mogli. Svetovna vojna pa ga je dodobra zdelala, da ga kakor ubogo kljuse s fronte pošljemo v zaslužni pokoi.

Obširna knjiga bi se dala spisati o birokratizmu. Oglejmo si le naše zapisnike raznih učiteljskih konferenc. Koliko je tu pritege (halasta)! Koliko je bilo treba tukaj duševnih moči in koliko zlatega časa se je moralo izrabljati, da so se nagromadili ti velikanski skladi. V ljub. Avstriji ni imelo nikake veljave, ako se ni predmet na dolgo in široko razpravljati. In ti popisani listi so se pomikali od pisarne do pi-

sarne, od uradnika do uradnika. Iz malega vira nastal je potok, reka, veletok. Kako srečni so bili birokrati! Človeku se je dozdevalo, da se hočejo zveličati s temi obširnimi spisi. Zaverovali so se, da reki bi, zagrizli v svoje delo. Vse njihovo žitje, duha in telo, je prevzel ta ljubi birokratizem. Ni čuda, da se je teh ljudi polščala nervoznost, s katero so onesrečali sebe in svoje. Dozdeva se mi, da bomo še dolgo časa bolehal, za to boleznijo. Preveč se je zajedla v naše življenje. Kar ni bilo obširno, to ni bilo vsestransko, temeljito. Vsega tega smo se navzeli od Nemcev. Povsod se je naglašala nemška natančnost, nemška temeljitost in razboritost. Oblika jim je bila dostikrat več nego stvar sama. Vse malenkosti je bilo treba opredeljevati, sortirati in utemeljevati. Kako se je to hlastanje po obliki zajedlo v šol. življenje, mi ni potreba še posebno poudarjati, ker smo to čutili na lastni koži. Danes imam v mislih samo uradno spisovanje, katero je treba zastaviti in skrajšati. In v tem naj govori nakratko pričujoči spis!

Pismo namestuje ustni govor, tako smo se učili iz spisja. Pa pogledimo si n. pr. tak dopis, ki ga pošilja šol. vodstvo na predstojni šol. urad. Po navadi se tak spis začne: Udano podpisano šol. vodstvo si dovoljuje naznanjati... Drugi šol. voditelj začne: Najudanejši podpisano šol. vodstvo si osmeli... Ali pa: Najudanejši podpisano šol. vodstvu je v čast, da poroča... Posebno lepo so se glasili taki dopisi v blaženi nemščini. Zdaj pa vas vprašam, niso li to samo fraze? Pismo je namesto govora! Stvar zaslučimo sedaj! Namesto, da bi napravil pismo poročilo, greš pa sam k okrajnemu glavarju kot predsedniku okraj. šol. sveta v važni zadevi. Tedaj se mu predstaviš, ako mu še nisi znan, potem pa rečeš: Poročam, naznanjam, vprašam itd. — Dalje! Kako se govori po telefonu? »Halo! Kdo tam?« Govorilca se predstavi drug drugemu in potem govorita, recimo: »Danes je prišel k meni načelnik zaradi kurjave ter mi naročil, da naj Vam naznanim, da so drva že preskrbljena... To je prirodno! Tako prirodno bode tudi uradno dopisovanje!

Ne uvidevam dalje tudi, zakaj bi se moral poročevalec ali prošnik v prošnji predstavljati v III. osebi, zakaj ne v I. osebi. Spominjam se tu ustanovnih pism čeških plemenitašev v Rimu, ki se navadno začnejo: »Ja pan s Schwarzenbergu... Ja pan z Lobkowitzu odrejujem... Jaz gospod Schwarzenberški... Jaz gospod Lobkoviški... Po teh začetnih besedah so jih v Rimu v Vatikanu dovtipno imenovali, da so to »Japanezi«. — Prva oseba se glasi markantno in natančno. Dostikrat postane nejasno, ko pridejo v poročilo ali v prošnji še raznotere III. osebe. Zato se je v teh uradnih vlogah rabil tudi znameniti oziralni zaimek »isti« (ali celo »slavno-isti« — itd.) »taisti, ravnoisti«. Nemški jezikoslovci sami so začeli boji proti »derselbe«. — Kako lepo, določno in kratko se glasi: j a z: Šol. vodstvo, kraj. šol. svet ni nikaka juridična oseba. Kdor poroča, govori v imenu šol. vodstva ali kraj. šol. sveta. zato označi zgoraj na dopisu: šol. vodstvo ali kraj. šol. svet. Torej poročevalec ali prošnik lahko govori z zaimkom »jaz«. V slovenščini pa odpada na največ slučajih osebni zaimek, ako ni povdarka ali protislovja. — Seveda, včasih je umestno, da se rabi tudi III. oseba n. pr.: »Šolskemu vodstvu ni v tej zadevi nič znanega«. Samo tesnopsen, pedantičen ne sme biti človek! V sedanjih uradnih vlogah vlada nekaj »patos«. V gledališču so odpravili »patos«, dajmo ga pognati tudi iz uradnih dopisov.

Potem pridemo do superlativov v uradnih vlogah, kakor: najudanejši podpisano šol. vodstvo. Ali, kaj naj poreče šol. vodstvo, ki hoče biti še bolj udano, nego je tvoje? Ti izrazi udanosti in pokornosti v superlativih naj bi popolnoma odpadli!*) Kateri višji urad misli na udanostne izjave, če mu je mar le za predmet, ki stoji v obravnavi? Da se ugodi vljudnosti, zadošča izraz: »dovoljujem si«, v prošnji pa: »prosim«. Torej nikakor ne mislim, da bi se v pisanih dopisih uveljavila kaka »rovtarska ali cmokavzarska« neotesanost, temveč kakor prej in slej veljal še vedno izrek vljudnega Francoza: »Le styl c'est l'homme!« (Slog je človek). Po pisnem slogu se spozna človeka.

Nekdanji minister Körber je odpravil v uradnih vlogah »slavni, veleslavni, visoki«, in nobenemu uradnemu predstojniku ni vsled tega odpodla krona. Birokratski uradniki so vzgojili poseben uradni slog in vsled tega vtesnjevali izražanje v posebno obliko. Kaj je bila posledica temu? Vsakdo ne more biti dober »uradni« sti-

*) Tako je! Zginejo naj znaki nedanega našega hlapčevanja! Op. ured.

list, zato se je moral dotičnik truditi, da je svoje poročilo spravil v zahtevan lep sklad. Koncipiral je in koncipiral, tratil čas, in dostikrat ga je stvar celo ujezila, da je prenehal s tem mučnim delom. Zadeva pa se je odložila za eden, dva ali več dni. Tako rodi eno zakasnevanje drugo in tretje. Slednjič pa nevolja in mrzlična — nervoznost. Ta okosteneli »patos« v uradnih vlogah in prošnjah v bombastičnem slogu, češ, kdo vzmore kaj boljšega, ter so služili za svoje »Gesuche« še posebne nagrade. — Ako pa hočem prirodno pisмено govoriti z uradom, vzamem papir pa napišem brez koncepta n. pr. takole:

Št.

Šol. vodstvo...

Dobava kurjave.

Okrajnemu šolskemu svetu

v Celju.

Naznanjam, da ni kraj. šol. svet še do danes ničesar ukrenil glede dobave drv za prihodnjo zimo navzlic mojemu večkratnemu vpominu. Prosim, blagovolite mu vpsolati strog ukaz.

J. J.

Tisto navajanje odlokov z datumom in številom raznih uradov, recimo: okrajnega, višjega šol. sveta, ministrstva za uk in bogočastje, kadar gre za eno in isto zadevo, se mi zdi tudi odveč, saj zadoštuje, da se imenuje samo prvi predstojni urad, kojemu je itak znano, kaj je zapovedal višji šol. svet ali pa ministrstvo.

Nekdaj nas je na gimnaziji učil prof. Jos. Marn, ki je bil izborni poznavatelj slov. jezika, da slovenščina ljubi kratke, lepo zaokrožene stavke. Ta trditev ni povsem resnična, o tem se prepričamo, ako čitamo dolge in krasne perijode Tavčarja, Cankarja idr. A za uradni slog, če ga hočemo še dalje tako imenovati, bi pa priporočal take kratke stavke, ki jasno in določno izražajo svoje misli. Na ta način bi odpadlo mnogo onih »čigar«, »čemur«, »isti«, »ravnoisti« itd.

Dovoljujem si še eno pripombo. Z ne-uradnimi besedami se ob sklepu dopisa po navadi poslavljamo z izrazom: »Z odličnim spoštovanjem.« Ta izraz, ako ga natančno premislimo, je nezmisel. Posnelli smo ga po Nemcih: »Mit vorzüglicher Hochachtung!« Spoštovanje samo ne more biti odločno, ampak s spoštovanjem hočemo koga odlikovati. Bolje je, da rabimo izraz: »S posebnim ali z velikim spoštovanjem.« A fraza ostane le fraza. Dovolj je, da rečemo: »S spoštovanjem ali čislanjem.«

Kratek posnetek mojih izvajani bi bil torej:

1. Uradni slog bodi prirodni in enak ustnemu razgovoru; opusti naj se nepotrebnosti »patos«.
2. V uradnih vlogah naj se opuščajo vsi vdanostni izrazi, a slog naj ima vedno znak istinite uljudnosti.
3. Poročevalec ali prošnik v uradnih vlogah naj se ne predstavlja izključno le v III. glagolski osebi, ampak zaradi markantnosti in jasnosti v I. osebi.
4. Ogibljimo se vseh nepotrebnih superlativov v izražanju spoštovanja.
5. Uradne spise sestavljajmo povsem stvarno, v kratkih in jasnih stavkih, da nas bode, kolikor možno, razumel tudi preprosti eared.

Naše splošno pravilo bodi: Pišimo in uradujemo demokratično in — praktično!

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Ljubljansko učiteljsko društvo ima v nedeljo, dne 15. februarja, ob desetih dopoldne, na I. m. deski ljudski šoli v Komenskega ulici svoj redni letni občni zbor s tem-le vzporedom:

1. Poročilo o društvenem delovanju preteklega leta.
2. Predlaganje letnega računa.
3. Volitev odbora.
4. Volitev pregledovalcev računa.
5. Določitev letnega doneska za prave in podporne člane. — Enu uro pred občnim zborom t. j. ob 9. uri bo pa istotam odborova seja. Odbor.

+ Šaleško učiteljsko društvo je imelo svoj občni zbor dne 2. svečana 1920 v Sošanju. Udeležba ni bila povoljna. Manjkalo je več članov, ki se radi slabih železniških razmer niso mogli udeležiti obnega zboru. Sklene se, da bode naslednje zborovanje v Velenju.

Predsednik konstatira sklepčnost ter v svojem nagovoru v prvi vrsti pozdravi prav srčno doslednega gosta tov. Bizjaka, nadučitelja iz Celja in gospodično Petričevu, ki je na novo pristopila k našemu društvu. Nato na kratko poroča o gmoetnem položaju učiteljstva in preide na dnevni red.

1. Zapisnik se prečita in odobri.
2. Iz poročila tajnice posnamemo, da je naše društvo v letu 1919. napredovalo. Zborovali nismo prenegokrat, a udeležba zborovanj bila je, kar z veseljem poudarja, zdatno povolnejša. Vsakokrat bili so skoraj vsi društveniki navzoči, le malo jih je manjkalo, a še ti so izostali z opravičenimi vzroki.

Nato poda tajnica splošni pregled o društvenih zborovanjih v preteklem letu.

3. Ker je bil blagajnik odsoten, prevzame poročilo tov. Pokeršnik, Društvo šteje 33 članov. Z veseljem poudarja, da so včlanjeni vsi tovariši in tovarišice našega okraja.
4. Volitev se je vršila po vzkliku. Na željo vseh tovarišev ostane star odbor razun blagaj-

* Obširno o tej »slavnosti« je pisal lantski »Tovaris« v št. 23. — P. P.

nika. Predsednik Vinko Stopar; podpredsednik in blaginjak Tina Vrečko; tajnica Ilka Trobejeva; odbornik Vekoslav Trobej in Ivan Lukman.

5. Članarina za tekoče leto se zviša na 72 K letno. Za rezervni sklad določijo se, da plača vsak član za leto 1919 5 K in za leto 1920 5 K.

6. Tovariši Bizjak se iskreno zahvali za prijazen sprejem in priskrben pozdrav, prinasajo istakto priskrben pozdrav od tovarišev iz Celja in zakliče navzočim — dobrodošli v Celju. Posvetovanje o šolskih zamudah. Članarina za „Solsko Matico“ se pobere. Prihodnje zborovanje bude 4. sušca v Velenju. — Tajnica.

Kronika.

= Naša zastopstva v tujini. Poslaništva: Bukarešta, Praga, Arhangel'sk, Stockholm, Kopenhagen, Haag, London, Bruseli, Bern, Pariz, Rim (pri Vatikanu), Madrid, Lizabona, Atene, Washington. Diplomirana agencija: Kairo. Generalni konzulati: Solun, Krf, Goritza, Praga, Bukarešta. Agencije: Dunaj. Konzulati v Belgiji: Louvain, Anvers, Liege. V Grčiji: Pirée, Corfou, Kanihe, Patras. Na Danskem: Kopenhagen. V Angliji: Manchester, Bradford, Malte, Svdnev, Melbourne, Bristol, Glasgow. V Italiji: Rim, Milan, Turin, Geneva, Benetke, Florenca, Brindisi, Bari, Palermo, Reggio de Calabre, Catane. Na Norveškem: Christiania. Na Portugalskem: Lizabona, Porto-Oporto. V Rumuniji: Braila, Bukarešta. V Franciji: Pariz, Bordeaux, Lyon, Lille, Marseille, Nizza. Na Nizozemskem: Amsterdam, Rotterdam. V Ameriki: New York. V Švici: Gêneve. Na Švedskem: Stockholm, Norrköping. Na Španskem: Barcelone, Valence. Čehoslovaška: Praga. Pooblaščenici trgovske agencije: 1. Geneva, šef Nikola Petrovič, generalni konzul. 2. Rim s filijaloma v Milanu in Neapolju, šef Vojislav Petković, trgovski agent. 3. London, šef Čeda Mijatović. 4. Chicago, šef Jovan Milošević. 5. New-York. 6. Marseille, šefi: Ljubomir Mihajlovič, dr. Emanuel Lesič. 7. Solun, (lastnik: Beogradska Zadruga).

= Za visoke šole v Češkoslovaški republiki izkazuje državni proračun za leto 1920. naslednje vsote: Češka univerza v Pragi 5,059.581 K, nemška univerza istotam 3,326.255 K, skupni zavodi obeh vseučilišč 383.119 K; Masarykova univerza v Brnu 3,143.480 K, Komenskega univerza v Požunu 3,375.917 K; bogoslovna fakulteta v Olomucu 196.770 K; evangelska bogoslovna fakulteta v Pragi 126.923 K; katoliška fakulteta v Požunu 199.918 K; študijska knjižnica v Olomucu 39.887 K; živinozdravniška visoka šola v Brnu 1,971.805 K; češka tehnika v Pragi 3,918.118 kron; nemška tehnika v Pragi 1,746.117 K, češka tehnika v Brnu kron 1,967.848; nemška tehnika v Brnu kron 1,546.865; rudarska visoka šola v Příbramu 199.400 K.

= Reformistično gibanje med češko duhovščino. „Actae Sedis Apostolicae“ priobčuje dekret urada Santo officio, v katerem se obsodijo reformistično gibanje med češkim klerom. Kongregacija urada Santo officio graja, obsodijo in ekskomunicira z dekretom z dne 15. januarja 1920 češko cerkev, ki se je odcepila od rimske cerkve. V pismu na praškega nadškofa opozarja papež nadškofa in duhovščino, naj s pazljivostjo proučuje sedanji položaj in nasvetuje, naj se skliče v Pragi zborovanje, ki bi pripravljalo sporazum.

= Arnošt Barth. Pred par dnevi je krožila po časopisih vest, da so Nemci neumornega narodnega delavca in voditelja Lužiških Srbov, Arnošta Bartha, obsodili na 3 leta trdnjavske ječe, kar govori glasno in svareče, da je Nemec ostal to, kar je vedno bil: neizprosni uničevalac drugorodne zavesti in svobode. Zadelo so sicer s to obsodbo ves lužiški narod, a narod bo tudi ta udarec znal preboleti. V prvih letih vojne se je že mislilo, da je odbila zadnja ura ostankom nekdanj močnih Polabskih Slovanov, naroda najmanjšega v družini slovanskih narodov, broječega okrog 250.000 po večini malih poljedelcev in delavcev. Njegovi voditelji so bili takrat poklicani na vojno, kjer so padali, ostali pa so doma umirali. Zakaj danes ta stroga obsodba? Barth se je bil pred meseci podal v Pariz, da predloži mirovni konferenci težnje svojega naroda. Za tak zločin taka kazen! Težka roka je udarila Nemčijo baš na pariški konferenci, a zdi se, da še premalo... Lužiški Srbi ne obupavajo: verujejo, da mora priti do pravice na zemlji, verujejo v silo in moč narodne ideje, ki je niti ječa niti verige več ne uniči.

= Draginja na Dunaju. Dne 29. januarja se je na Dunaju zopet podražilo meso. Kilogram stane sedaj po kakovosti od 98 do 124 K.

= Zmaga orožja... Iz New Yorka poročajo, da nameravajo Američani po-

staviti velik spomenik iz kamna ob Marini, ki naj bi bil trajen spomin na zmago francoskega orožja ob tej reki leta 1914. Troški so preračunjeni na 250.000 dolarjev in se bodo nabirali prostovoljno. Zmaga orožja ni zmaga misli. To naj bi bil drugi spomenik pri Lipskem...

= Znanje angleščine v Ameriki prisiljeno. Ameriški senat je sprejel zakonsko predlogo, ki obvezuje vse priseljence med 16. in 46. letom, ki ne obvladajo angleščine, da posvete najmanj 200 šolskih ur na leto učenju angleškega jezika. Stroški za izvedbo te postave bodo znašali prvo leto šest in pol milijona dolarjev.

= Izguba Nemčije na deželah in ljudstvu. V letu 1910. je obsegala Nemčija 540.857 kv. km in prebivalstva pa 65 milijonov. Po mirovnem sklepu je morala odstopiti Nemčija 65.014 kv. km s 6 milijoni prebivalstva. Od teh od Nemčije odtrganih prebivalcev govori: 3.8 milijona nemški jezik, 1.7 milijona poljski in 240.000 francoski. Pokrajine ljudskega glasovanja, ki so deli Pruske, obsegajo 33.429 kv. km s 3 milijoni prebivalcev. Od teh govore nemški 1,352.000, poljski 1,253.000 in 134.000 danski. Nemčija izgubi torej v tej vojni 98.443 kv. km. — 18 odstotkov dosedanjega obsega — in 9 milijonov prebivalcev — 14 odstotkov predvojnega stanja prebivalstva.

= Vojna odškodnina. Dne 13. januarja 1920 se je v Parizu podpisala pogodba, s katero se rešuje vprašanje vojne odškodnine Srbiji. Konvencijo so podpisali tudi naši delegati, a v imenu Francije minister Loucheur. Francoski in angleški delegati, ki so se udeležili pogajanj, so vpoštevali razloge naših zastopnikov, da pride Srbija čimprej do svojega denarja, katerega potrebuje za svojo obnovo. V poučenih krogih se zatrjuje, da je vprašanje vojne odškodnine za nas ugodno rešeno in da bo vlada dobila avans. Pri razdeljevanju vojne odškodnine dobimo kot prvo polovico 6 odstotkov, a kot drugo polovico 5 odstotkov, tako da odpade vsega skupaj na nas nekaj nad 22 milijard frankov. Nemčija plača kot prvi obrok 142 milijard; od te svote dobi Jugoslavija 9 milijard frankov, ta svota se nam ima izplačati postopno. Ker naša država zelo potrebuje denarja, nam bodo zavezniki za teh 9 milijard frankov izdali bone, katere bomo potem zamenjali za gotovino. Porazgovori o najetju posojila v Ameriki in Angliji na podlagi teh bonov se začnejo še te dni.

= Sveti staršev. V nemški Avstriji osnujejo po ljudskih šolah svete staršev. Ti sveti imajo namen, da tvorijo trajno zvezo med domom in šolo, med starši in učitelji. Doslej so bila vsa prizadevanja od strani učiteljstva, da privabijo starše v stalen stik s šolo, skoroda brezuspešna. Nekaj se je doseglo z večeri za starše, a ne dovolj. Sedaj naj se osnujejo sveti staršev, ki naj starše stalno vežejo na šolo. Niso zamišljeni kot nadzorovalni organ nad učiteljstvom, ampak kot prijateljska zveza med starši in učitelji v svrhu skupnega nadzorstva nad šolsko mladino in skupnega vzgojnega dela.

= Višje vrtnarsko šolo ustanove na Dunaju; otvorijo jo leta 1921.

= Učiteljske zbornice. V nemški Avstriji so zakonitim potom uvedli učiteljske zbornice kot stanovske zastope. Minulo nedeljo so na Dunaju prvič zborovale učiteljske zbornice ljudskošolskih, srednješolskih in visokošolskih učiteljev.

= Štrajk učiteljstva v Nemški Koroški. Učiteljstvo v Nemški Koroški štrajka. 8 dni na tej, 8 dni na drugi šoli ni pouka in tako se širi štrajk po deželi. V mestih je prebivalstvo na strani učiteljstva in odobrava postopanje. Vzrok štrajka so slabe plače, s katerimi ob sedanji draginji ne morejo izhajati.

= Agrarno vprašanje. Dela za izgotovitev agrarne statistike, ki bo služila za podlago pri definitivnem izvedenju agrarne reforme, so se pričela najprej v smeri, da se ugotovi sedanje stanje veleposestev v vsem našem kraljestvu. Za Slovenijo in Prekmurje so bila ta dela pred par dnevi končana. Sestavljena je mapa, ki predstavlja stanje veleposestev, kakor tudi pregledne detailne risbe. V Sloveniji je vsega veleposestniškega ozemlja 242.286 ha, od tega odpada na gozdove 171.772 ha. V Prekmurju pride v poštev 19.973 ha zemlje. Istotako se vršijo ta dela v Banatu, po Hrvaškem in v Slavoniji. Stroški agrarne statistike bodo znašali približno 1 milijon kron.

= Vrhovno sodišče za Slovenijo v Zagrebu. Vrhovno sodišče za Slovenijo, Dalmacijo in Istro je ustanovljeno. Sedež mu je v Zagrebu. Priklopljeno je kot poseben oddelek stolu sedmorice v Zagrebu. Vsa institucija je le začasna, dokler se ne ustanovi vrhovna sodna inštanca za vso državo. Oddelek ima poleg podpredsed-

nika še osem svetnikov in svoj sekretarjat štirih oseb. Razen tega obsega tudi še generalno prokuratorstvo ali vrhovno državno pravdnštvo.

Iz Jugoslavije.

= Poverjeništvu za uk in bogočastje za Slovenijo je prejelo te dni odlok ministra Prosvete, s katerim se prevede učiteljstvo narodnih šol Slovenije na nove plače v smislu zakona z dne 23. julija 1919. Knjigovodstvo že likvidira nove plače za mesec marec, s katerim izplačajo tudi vse zaostanke od 1. decembra 1919 dalje.

= Iz mestnega šolskega sveta v Ljubljani. O redni seji mestnega šolskega sveta, ki se je vršila v četrtek, dne 29. januarja 1920, smo prejeli sledeče obvestilo: Predsednik proglasi sklepčnost, pozdravi navzoče in otvori sejo. Zapisnikar oglaš bistvene stvari iz predsedstva, pove, kako da so bile rešene, kar se vzame na znanje. Zapisnik zadnje redne seje, ki se je vršila v četrtek, dne 18. decembra 1919, odobri se brez ugovora. Poročilo šolskega zdravnika dr. M. Rusa o njegovem delovanju in pa o zdravstvenem stanju na ljudskih in meščanskih šolah v Ljubljani v preteklem koledarskem letu 1919 vzame se odobruje na znanje. Zaeno se sklene naprositi višji šolski svet, naj odredi, da se na tukajšnjih ljudskih in meščanskih šolah, kjer dopuščajo to prostori, uvede obvezni nerazdeljeni dopoldanski pouk. Mestni magistrat je pa naprositi, naj poskrbi za to, da se po možnosti vsi sanitarni nedostatk po omenjenih šolah tekom prihodnjega polletja odstrane. Nasvetu konferencie na I. mestni deški meščanski šoli, da se izključi več učencev radi zanikrnosti in slabega napredka, se pritrdi in sklene, višjemu šolskemu svetu predložiti poročilo v odobrenje. Določi se tudi, kako je z dotičnimi učenci ravnati. Več prošnji učiteljstva za dovolitev daljših dopustov ali pa za njih podaljšanje je višjemu šolskemu svetu priporočilno predložiti z nasvetom, da jim ugodijo. Začasni pedagoški referent Juraj Režek se pokliče v šolsko zdravstveno komisijo kot zastopnik okrajne nadzorovalne oblasti. Poverjeništvu za socialno skrb, pokrajinski oddelek za zaščito dece in mladine, je naprositi, naj v interesu rednega poučevanja telovadbe na II. mestni deški in na pomožni šoli poskrbi nujno za to, da se dnevno zavetišče, ki je sedaj v ondotni telovadnici nastanjeno, preseli v kake druge primerne izvenšolske prostore. Mestni magistrat je naprositi, naj na pristojnem mestu izposluje, da se evakuira I. in II. nadstropje mestnega šolskega poslopja na Erjavčevi cesti št. 19, kjer se nahaja sedaj že poldrugo leto računski oddelek poštnega ravnateljstva, ki ovira redni in normalni razvoj treh mestnih šol. Ker se nihče več ne oglasi za besedo, zaključijo predsednik sejo.

= Nadaljevalna šola za trgovske vajenke. Gremij trgovcev v Ljubljani je na svojem občnem zboru, dne 27. januarja t. l. sklenil, da se s prihodnjim šolskim letom uvede na gremijski šoli tudi pouk za trgovske vajenke. Šola za vajenke bo obstojala samo iz dveh letnikov in se bodo že v I. letniku poučevali predmeti, ki se poučujejo v šoli za vajence v II. letniku, to pa za to, ker imajo vajenke navadno več predizobrazbe.

= Društvo učiteljstva na državnih obrtnih učiliščih v Sloveniji se je ustanovilo dne 15. novembra 1919 v Ljubljani. Društvo vabi vse učitelje državnih obrtnih šol v Sloveniji, da pristopijo kot člani in vse slične organizacije naše kraljevine k vzajemnemu sodelovanju. Vsako sodelovanje pozdravlja društvo najtopleje, predvsem ker deluje na aktualnem vprašanju glede predloga za novo službeno pragmatiko obrtnošolskega učiteljstva. Vsi dopisi naj se blagovolijo vpošiljati na naslov »Društvo učiteljstva na drž. obrtnih učiliščih v Sloveniji«, Ljubljana, Obrtna šola.

= Izpraševalna komisija za slovensko stenografijo v Ljubljani. Poverjeništvu za uk in bogočastje je začasno ustanovilo izpraševalno komisijo za slovensko stenografijo v Ljubljani ter izdaja za to komisijo nastopni pravilnik: 1. Za učitelja stenografije more biti nameščen le oni, ki je dokazal svojo usposobljenost. 2. To usposobljenost mora dokazati pred izpraševalno komisijo, ki se začasno ustanovi pri poverjeništvu za uk in bogočastje in ki bo sestavljena iz vladnega komisarja kot predsednika, iz dveh strokovnih izpraševalcev in iz enega prisednika. Člane komisije imenuje poverjeništvu za uk in bogočastje za eno leto; ti člani se lahko po preteku te dobe potrdijo na novo. 3. Preizkušnja se vrši v slovenskem jeziku na podstavi Gabelsberger-

jevega sestava. 4. Kandidat mora vložiti za priпуск k preizkušnji vsaj štiri tedno pred uradno določenim preizkusnim rokom pismeno prošnjo, naslovljeno na izpraševalno komisijo, ter ji priložiti kratak curriculum vitae, pisan v korespondenčnem pismu; dokazati mora z avtentičnimi izprijčevali ono občno izobrazbo, ki se zahteva za študije na vseučilišču; priloži naj torej zrelostno izprijčevalo srednje šole ali drugega istopravnega učnega zavoda; dokazati mora, da temeljito pozna slovenski jezik; da slednjič pozna latinski ali drug kulturni, predvsem romanski jezik. 5. Preizkušnje se vrše vsako leto meseca aprila in oktobra. 6. Preizkušnja je pismena in ustna ter se nanaša na teoretično in praktično sposobnost in zlasti na spretnost v brzopisu. 7. O uspehu preizkušnje izda komisija izprijčevalo, opremljeno z njenim pečatom; podpišejo ga predsednik in vsi navzoči člani komisije. V izprijčevalu naj se označi kvalifikacija kandidatova glede občne izobrazbe ter oceni uspeh posameznih delov preizkušnje s končnim dostavkom, s katerim se kandidat proglašja za sposobnega, da predava slovensko stenografijo na srednjih in tem enakopravnih šolah. 8. Kandidat, ki se ne pripusti k preizkušnji, in vsi oni, ki so bili sicer pripuščeni, a je niso uspešno prebili, se o tem obvestijo s pismeno izjavo komisije na vložni prošnji, ki se jim vrne. Tisti, ki so bili zaradi nepovolnega uspeha odklonjeni, se smejo pripustiti k ponavljalni preizkušnji šele čez leto dni. 9. Vsi spisi komisije so za beleženje v zapisniku, ki se vselej predloži naučni upravi (oddelku za uk in bogočastje v Ljubljani). 10. Izpraševalna pristojbina v znesku 20 dinarjev = 80 K, se mera pred preizkušnjo izročiti predsedniku komisije.

= Resolucija o obrtno-nadaljevalnih šolah, sklenjena na protestnem zborovanju v bivši Mahrovi hiši, dne 25. januarja 1920. V imenu učencev in njih staršev protestira zbor najodločneje zaradi zavlačevanje uvedbe pouka na obrtno nadaljevalni šoli v Ljubljani. Nedopustljivo je, da so vse oblasti deželne in občinske kakor vsi merodajni faktorji tako brezbrizni za tako eminentne važne zadeve kakor je šolski nadaljevalni pouk obrtnih vajencev. Vsled vojne ni bilo tega pouka za vajence celih šest let, za eno generacijo je zaostalo delavstvo v naobrazbi, v meščanskih listih in pri javnih uradih se pa zgražajo nad podivjanostjo mladine, nad delamrznostjo, ter da je na Slovenskem tako malo dobro izvežbanih delavcev. Krivi teh žalostnih razmer pa so ravno tisti, kateri se najbolj zgražajo, to je slovensko meščanstvo, ter občinski svet mesta Ljubljane, kateri nima razumevanja za duševne povzdige delavstva, ravno tako je kriva deželna vlada, ker uganja samo strankarsko politiko, namesto, da bi skrbela za izvedbo zakonov, ki so delavstvu v korist. Ker je vprašanje šolskega pouka neodložljivo, zahteva zbor, da ukrene deželna vlada in občinska uprava mesta Ljubljane vse potrebno, da se pouk takoj prične, da poskrbi takoj potrebne kredite v to svrhu, ako ne drugače, pa naloži podjetnikom bogatim, vojnim dobičkarjem, da dajo potrebna sredstva. Pozove naj se poverjeništvu za socialno skrb, da stori potrebne korake pri poverjeništvu za uk in bogočastje, v katerega področje spada ta zadeva, da stori svojo dolžnost ter izvede zakon z dne 16. julija 1907, § 99 b, po katerem so obrtniški vajenci obvezni obiskovati obrtno nadaljevalno šolo.

= Naši vojaki-ujetniki, ki se vračajo z italijanskega ujetništva, so gotovo največji trpin, kar jih je sploh med državljani. Zato je prav, da jim priredimo najprisrčnejši vzprejem in jim pripravimo najudobnejše bivanje ob času povratka v domovini. Ujetniki bodo najprej v vojašnici okopani in razkužila se jim bo obleka. Nato se bodo vsled magistratne odredbe nastanili na I. mestni šoli na Ledini. V šoli ostane vsak transport do tlej, da se ranžira vlak, ki jih spravi domov. Teh ujetniških transportov bo pa več, ki bodo v tedenskih, ali štirinajst-dnevskih ali pa še daljših odmorih prihajali v Ljubljano. Na ta način utegne biti I. mestna šola zatvorjena za pouk morda dva meseca, ali pa še dalje! Kaj bodo rekli starši šolske mladine, da si je izbral magistrat za svojo žrtev I. mestno šolo, ki je, kar je splošno znano, med vojno največ trpela. Ali res ni nobenega drugega prostora v celi Ljubljani? I. mestno šolo na Ledini pohaja nad 600 učencev, dočim jih imajo druge deške šole le po 200—400. Poleg tega je nastanjena gremijalna trgovska šola s 100 trgovskimi vajenci, ki ves čas vojne niso imeli pouka. Na I. mestni šoli telovadijo tri telovadna društva z blizu 1000 telovadci. Ob večernih urah se vrši tečaj za srbohrva-

ščino in tečaj za francoščino. Toliko kulturnega dela se ne vrši na nobeni drugi mestni šoli. In to kulturno delo, ki je v najlepšem teku, naj bi se zopet prekinilo v veliko škodo slovenske mladine. Na vsaki drugi šoli bi bila škoda izdatno manjša. Pa še nekaj! Na šoli na Ledini je nastanjena in z velikim trudom urejena stalna razstava učil, ki je vredna tisočake. Kam ž njo? Ali jo hočemo prepustiti usodi? Vsi navedeni razlogi govore odločno zoper to, da bi se ravno I. mestna šola morala uporabiti za nastanitev vračajočih se ujetnikov. Zoper to namero so storiili svoje korake pri mestnem magistratu šolsko vodstvo, mestni šol. zdravnik in višji šolski nadzornik. Pa tudi starši šolske mladine ugovarjajo kar najodločneje proti tej nakani. Pričakujemo, da bosta mestni magistrat in vojaško oblastvo dovolila, da I. mestna šola na Ledini nemoteno vrši svoje kulturno delo v prid naroda in države SHS. Prosim!

— **Društvo za čuvanje narodnega zdravja v Sloveniji.** V kratkem se vrši v Ljubljani ustanovno zborovanje tega prepotrebne in koristnega društva. Čegar namen bo, da 1. poučuje narod, kako ima čuvati svoje zdravje in sicer potom tiska: z izdajanjem knjižic, letakov, sestavkov, lističev, novin, slik, dalje s kinematografskimi, gramofonskimi in drugimi predstavami ter ustmeno s sklicavanjem javnih sestankov, z raznimi prireditvami, z ljudskimi predavanji itd.; 2. predlaga poklicanim oblastim spomenice o čuvanju narodnega zdravja; 3. prireja higijske razstave in kongrese v domovini in se udeležuje takih izven domovine; 4. osnuje muzej narodnega zdravja; 5. ustanavlja naprave v korist narodnega zdravja, kakor so oskrbovalnice (dispanzerji) za tuberkulozo, spolno bolne, alkoholiste itd., zdravilišča, odpočivališča, počitniške in gozdne kolonije ter slični zavodi; 6. zainteresuje občine, šole, korporacije in vsa društva, ki imajo sličen namen, za svoje delo in za sodelovanje na polju narodnega zdravja. V ta namen stopa s takimi društvi v zvezo; 7. podpira vsa druga enaka prizadevanja.

— **Poljudni list »Zdravje«.** Zdravstveni odsek za Slovenijo in Istro začne v kratkem izdajati ta poljudni list, ki ga urejuje ministrstvo narodnega zdravja v zvezi z Društvom za čuvanje narodnega zdravja v Beogradu. Slovenska izdaja se bo za enkrat tiskala v 5000 izvodih. List bo izhajal kot mesečnik na 32 straneh in stane na leto 24 kron. Mladina vseh šol, vojak in člani društva za čuvanje narodnega zdravja v Sloveniji, kojega ustanovni občni zbor se v kratkem vrši, dobivali bodo list za polovično ceno. List bo nekaj poloficielni organ ministrstva narodnega zdravja in bo občinstvo seznanjal s pravci zdravstvene politike v naši državi. Razen tega pa bo prinašal poljudne članke iz vseh strok zdravstva, n. pr. kako se čuvamo nalezljivih bolezni, kako naj postopamo pri posameznih obolenjih, kako je streči bolnikom, kako je negovati dojenje in otroke itd. Naroča se pri zdravstvenem odseku za Slovenijo in Istro v Ljubljani. Prva številka, ki v kratkem izide, bo tudi v slovenskih knjigarnah na ogled.

— **Slovenska šolska Matica.** Za leto 1919. dobi vsak član troje knjig, in sicer: 1. V. Bežekovo Ukoslovje II. del; 2. Skrbstvena vzgoja in 3. Letopis. Prvi dve knjigi sta že dotiskani, v Letopisu manjka pa samo še imenik članov; tega pa zadržuje nekateri poverjeniki. Da bo Letopis čimprej dotiskan, zato prosimo poverjenike, da nam zadnji čas do konca februarja pošljejo imenike članov in članarino. Če se to zgodi, bomo v marcu začeli že razpošiljati publikacije za leto 1919. in na to takoj pričeli s tiskom publikacij za 1. 1920. Članarina (10 K) se pošilja lahko tudi kar naravnost na naslov S. Š. M. v Ljubljano, samo prosimo, da v tem slučaju pristavi vsak ime svojega poverjenika ali pa poverjeniškega okraja.

— **Šolski list.** Tovariš I. K. nam piše: Čital sem v »Učit. Tov.« razne ocene o »Šolskem listu« in vse ga hvali. Tudi jaz sem prav zadovoljen z njim in nehoti mi pride na misel, kaj pa nam je treba »Čitank«. Hvala bogu, da smo tako daleč, da imamo »Šolski list« mesto »Čitank«. Ali bi ne kazalo, da ostanemo pri listu?

— **To ni prav.** Zakon z dne 20. februarja 1919 o začasnih uredbi učiteljskih prejemkov zagotavlja učiteljem upokojevcem polno plačo, ki jo je kdo užival, preden je bil upokojen. Res dobi upokojenec po 35 letih definitivne službe celo zadnjo plačo 400 K, toda bridko razočaranje je glede aktivitetne doklade. Aktivni učitelji dobiva — kakor to tudi kravčo zasluži — aktivitetne doklade mesečno 828 K, upokojenec pa — in to je krivica — 560 K letno in ne mesečno. Zakon izpušča v besedilu in bržkone na-

menoma označbo »mesečno« ali »letno« a čemu se tam, kjer je itak več, razlaga z »mesečno« in tam, pri sicer že znatno skrbeni aktiv. dokladi vpokojenca z »letno«. Vsakdo, ki je na podlagi tega zakona stopil v pokoj, je stopil z živim pričanjem, da bode aktiv. doklado prejemal tako kakor njegov aktivni tovariš!

R. — **Učitelstvo jeseniške šole** je sklenilo v svoji zadnji lokalni konferenci, da se ne pusti nadzorovati od svojega okr. nadzornika radi znanih vzrokov.

— **Jugoslovenska obnova.** Jugoslovanski narod ustanavlja novo organizacijo jugoslovenske narodne obnove, ki bo skrbela za izboljšanje sedanjih razmer v Jugoslaviji in za zboljšanje vzgoje vsega naroda. Program te organizacije vsebuje tudi slovansko vzajemnost. Konzul Bradanovič v Pragi je za temelj te obnove daroval 300.000 K s pripombo, da se ta znesek porabi za gojitev češko-jugoslovenske vzajemnosti. Z darilom konzula Bradanoviča se je že ustanovila podružnica jugoslovenske narodne obnove pri jugoslovanski misliji v Pragi.

— **Število analfabetov** je v Jugoslaviji naravnost ogromno; ono znaša osem milijonov ljudi! Največ je takih ljudi v Bosni-Hercegovini, v Makedoniji, v Dalmaciji, pa tudi v Srbiji in na Hrvaškem, najmanj pa na Slovenskem. Bo treba pač vse storiti, da se ljudstvo povsod nauči vsaj čitati in pisati! Razen šol bo treba posebno v vojašnicah skrbeti za to in s prirejanjem posebnih tečajev, kakor se to že dela. Na vsak način pa mora biti toliko ljudskih šol, da se more naučiti vsaj čitati in pisati vsak že v otročjih letih.

— **Mestni šolski svet v Ljubljani** je poveril na odredbo višjega šolskega sveta vodstvo šišenske deške ljudske šole tovarišu Ivanu Petriču.

— **Mestni šolski svet v Mariboru** objavlja sledeči razpis: Učiteljsko mesto na pomožni šoli za duševno zaostale učence v Mariboru je zasedi začasno po zadovoljivem službovanju in prebiti strokovni preizkušnji tudi stalno. Plača je urejena kakor za učitelja na meščanskih šolah. Pravilno opremljene prošnje se naj vpošljejo predpisanim potom na mestni šolski svet v Mariboru do 18. svečana t. l. Upoštevalo se bode prošilce, ki imajo tozadevni izpit ali vsaj dokažejo daljšo prakso na takem razredu.

— **Mesto suplente** na ljudskih šolah v Sloveniji išče upokojena učiteljica. Naslov se poizve pri uredništvu »Tovariša«.

— **Protest proti odtrganju jugoslovanskih zemelj po Italiji,** odposlan brzojavno s seje Univerzitetnega Sveta v Ljubljani dne 29. januarja 1920: »Zbor profesorjev univerze kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani smatra ne le za svojo kulturno dolžnost, da apelira, izhajajoč iz objektivnega poznavanja historičnih, etnografskih in drugih znanstvenih momentov, na kulturno vest in pravico ljubezni visokega sveta mirovne konference: naj par excellence ne odtrga jugoslovanskega zasedenega ozemlja, ki ga že mnogo nad tisoč let obdeluje edino južnoslovanski kmet, od domovine! Zbor profesorjev ljubljanske univerze sviri visoki svet mirovne konference pred vsako enostransko in neobjektivno rešitvijo jadranskega vprašanja, ker bi to nasprotovalo načelu samoodločbe narodov in namenu konference, prinese človeštvu mir in pravico, temveč bi neizogibno moralo izzvati odpor podjarmljenca proti osvoboditelju.«

— **Tovarišem in tovarišicam iz zasedenega ozemlja!** Kakor je že bilo javljeno po časopisju, se je dne 1. t. m. ustanovil v Ljubljani Narodni Svet za vse zasedeno ozemlje. Glavna naloga njegova bo čuvati nad pravicami našega naroda, ki bo po pariških »veleveržnikih« odcepljen od svobodne Jugoslavije. Narodni Svet bo pri nas približno to, kar je pri bratih Srbih Društvo svetega Save v Beogradu, čegar namen je vedno bil in je še: razširjati prosveto, negovati narodno čustvovanje in narodno vrlino zlasti po onih srbskih krajih, ki so bili, oziroma bodo še zunaj mej odrčene domovine. Društvo sv. Save ni poznalo nikdar in tudi danes ne pozna nobenega strankarstva, njemu je vedno geslo: »Vsaki brat je mio, ma koje vere bio.« Isto načelo zastopa Narodni Svet: njegovo delo velja vsem našim bratom in vsem našim sestram, ki pričakujejo od nas, ki smo v svobodi, vse ono, česar sami ne morejo, še manj pa smejo. Slovenski akademiki iz zasedenega ozemlja so na dan ustanovitve Narodnega Sveta pokazali najlepši zgled ljubavi do rodne naše zemlje s tem, da so položili Nar. Svetu prvi temeljni kamen z darom v znesku 1000 K. Učitelstvo iz zasedenega ozemlja, ki biva danes razkropljeno po raznih krajih Slo-

venije, je brezdvomno v boljših gmotnih razmerah nego so naši akademiki, zato ne sme za takim zgledom zaostati! Vsak in vsaka izmed prizadetih tovarišev in tovarišic naj priredi v svojem krogu malo zbirko za nemene nanovo ustanovljenega Narodnega Sveta ter jo odpošlje na moj naslov: Ljubljana, Komenskega ulica 8. Nabrani denar se bo sproti izkazoval v našem stanovskem glasilu. »Odpi roke, odpi srce, otiraj bratovske solze!«

P. Plesničar.

— **Odborove seje treh društev v Ljubljani.** V četrtek, dne 19. februarja, ob 2. uri popoldne, bo v zbornici I. m. deške ljudske šole na Ledini odborova seja »Vdovskega učiteljskega društva«, ob pol treh odborova seja »Deželnega slovenskega učiteljskega društva« in ob 3. uri pa odborova seja »Društva za zgradbo učiteljskega konvikta.« Odborniki teh treh društev se vabijo tem potom, da se udeležijo seje.

— **Vseučiliški svet** je imel 29. januarja sejo, na kateri se je med drugim posvetoval o novih učnih močeh, ki jih bo predlagal za imenovanje zlasti na juridični fakulteti. Juridična fakulteta se otvori z drugim tečajem. Velike težkoče povzroča vprašanje primernih lokalov za predavanja. Zdi se, da se te težkoče ne bodo dale drugače odpraviti, kakor da se zgrade posebne barake, ki bi bile prirejene tako, da bi se začasno lahko vporabljale za vseučiliška predavanja.

— **Podržavljenje Narodnega gledališča v Ljubljani.** Slovenski gledališki konsorcij v Ljubljani je te dni po svojih delegatih posredoval v Beogradu pri prosvetnem ministru, da se naše gledališče takoj podrži ter da prevzame nadaljnjo upravo z vsemi troški in dohodki čim prej država. Načelnik umetniškega oddelka prosvetnega ministristva g. Branislav Nušić dospe v kratkem v Ljubljano, da tudi formalno izvrši podržavljenje Narodnega gledališča.

— **Protialkoholni sosvet** se je ustanovil pri poverjeništvu za socialno skrbstvo. Člani tega sosveta so: 1. referent protialkoholnega oddelka za poverjeništvu za socialno skrbstvo; 2. zastopnik poverjeništvu za notranje zadeve; 3. zastopnik poverjeništvu za uk in bogočastje; 4. zastopnik zdravstvenega odseka; 5. zastopnik Sokolskega Saveza SHS; 6. zastopnik Orlovске Zveze; 7. zastopnik izobraževalnega društva Svobode in 8. zastopnik Svete vojske. Poverjenik za socialno skrbstvo sme v protialkoholni sosvet poklicati še druge osebe, zaslužne za protialkoholno gibanje. Vsakokratni poverjenik za socialno skrbstvo je obenem predsednik protialkoholnega sosveta; v njegovi odsotnosti ga zastopa referent protialkoholnega oddelka.

— **Kolkovanje vlog na ministrstva.** Srbski takсни zakon očividno ne pozna takozvanega racijoniranja nekolkovanih ali prenikzo kolkovanih vlog, to je postop, po katerem se stranko radi tega kaznuje, vloga pa se vendar uradno reši, kakor če bi bila pravilno kolkovana. Naše oblasti so dobile obvestilo, naj ljudi pri vsaki priliki opozarjajo na to, da ne pozabijo svojih vlog za Belgrad pravilno kolkovati, seveda po naših kolkovnih predpisih. Če pa vloga pride do ministrstva nekolkovana ali premalo, gre kar ad acta, to je: se sploh ne reši. S tem pa pride stranka, ki tega ne ve in čaka rešitve lahko včasih do občutne škode. Zato bodi javnost s tem izrečno opozorjena, naj pazi, da ne pozabi kolkovati. — Dalje je bilo oblastvom naročeno, naj se ljudje opozore, da se kot stranke v svojih zadevah ne obračajo do oseb posameznih ministrstev, nego vedno le na pristojno ministrstvo.

— **Prosvetni tečaj v Sarajevu.** Sredi februarja bo akademsko prosvetno društvo »Martič« v Sarajevu otvorilo prosvetni tečaj za delegate omladinskih društev. Ta tečaj ima svrhu, pobijati analfabetizem in da se mladini, ki je dovršila ljudsko šolo, dajo strokovno ekonomska navodila.

— **Truplo umrlega slikarja Celestina Medovića** so prepeljali iz Sarajeva v Kuno v Dalmaciji in pokopali v cerkvi, ki jo je pokojni slikar okrasil s svojimi slikami. Za pogreb so se vršile velike priprave. Stroške pogreba je prevzela pokrajinska vlada v Sarajevu.

— **Dve novi pravniški fakulteti.** Po naredbi ministra za prosveto se otvorita te dni v Skoplju in Subotici pravniški fakulteti (akademiji).

— **Seminar za romansko filologijo** na zagrebškem vseučilišču. Na predlog profesorjske zbornice je ustanovljen na modroslovni fakulteti vseučilišča v Zagrebu seminar za romansko filologijo in proseminar za italijanski in francoski jezik.

— **Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi** je poslalo obširen oklic Slovenski javnosti, da podpira slovensko omladino, ki študira v Pragi. Radi

pomanjkanja prostora žal ne moremo objaviti lepega oklica, ki je sestavljen obenem tudi v češčini za brate Čehe, kateri so dosedaj v našo sramoto veliko več prispevali za naše visokošolce v Pragi, kot pa mi sami. Mi smo prepričani, da bo slovenska javnost sedaj bolj kot kedaj poprej čuvala cvet našega naroda, to je ravno akademsko mladino in obilno prispevala za praško podporno društvo. Darove je pošiljati na naslov: Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani (za podporno društvo v Pragi).

— **Brezplačna oskrba za dijake v državnih bolnišnicah.** Naredba ministrstva za narodno zdravje, s katero se dovoljuje dijakom državnih šol brezplačna oskrba, odnosno oskrba po znižani taksi v državnih bolnišnicah, se pravnoveljavno z dnem 1. februarja 1920 razširja tudi na samoupravne občne javne bolnišnice v Sloveniji, ki so pod vrhovno upravo zdravstvenega sveta za Slovenijo in Istro.

— **Knjigovodski tečaj.** Urad za pospeševanje obrti namerava v kratkem prirediti za tukajšnje obrtnike (mojstre in pomočnike) knjigovodski tečaj, ki ga bo vodil profesor Peter Modic s Slovenske trgovske šole.

— **Na državni vinarski in sadjarski šoli v Mariboru** se vrši od 24. do 26. februarja tridnevni tečaj za obrezovanje trsja, čiščenje in obrezovanje sadnega drevja. Prijave je poslati ravnateljstvu te šole do 15. februarja.

— **Dipl. agr. Vladimir Ulrich** je imenovan za strokovnega učitelja v X. činovnem razredu na državni vinarski in sadjarski šoli v Mariboru.

— **Kmetijski potovalni učitelj Anton Šega** je imenovan za začasnega vodjo državne kmetijske šole v Velikovcu in pomaknjen v IX. činovni razred.

— **Na Djekšah pri Velikovcu** se snuje ljudska in šolska knjižnica. Kulturna in narodna društva ter posamezni rodoljubi se naprošajo, da prispevajo s knjigami ali denarjem. Darila sprejema šolsko vodstvo na Djekšah pri Velikovcu.

— **Podelitev pravice javnosti.** Poverjeništvu za uk in bogočastje je z razpisom z dne 5. januarja 1920, št. 6453, iz leta 1919. glasbeni šoli in konservatoriju »Glasbene Matice« v Ljubljani podelilo pravico javnosti in s tem pravico, da izdajata državnoveljavna izpričevala.

— **Nemški učitelji na kočevskem** so poslali slovenski deželni vladi v Ljubljani udanostno izjavo. Pravijo, da so našli tudi oni v Jugoslaviji svojo pravo domovino in da bodo delovali vedno zanje.

— **Jugoslovanski konservatoristi v Ljubljani** prirede 16. t. m. ob 20. uri zvečer v veliki dvorani hotela »Union« svoj plesni večer. Vstop samo proti vabilu. Vstopnina za osebo 20 K. Dobrodelniki namen, preplačila se hvaležno sprejemajo.

— **List »Domovina«.** Slovenci potrebujemo list, ki bi bil veliko cenejši kakor dnevnik, ki bi pa moral s svojim točnim poročanjem popolnoma nadomeščati dnevnik. Tem zahtevam in potrebam ustreza »Domovina«. Od novega leta naprej izhaja »Domovina« trikrat na teden in sicer ob ponedelkih, sredah in petkih. Trikrat pošiljana stane mesečno samo 3 K. Uprava »Domovine« je preskrbela, da prinaša list poleg pregledov vseh dogodkov tudi izvrne domače, zagrebške, beografske in druge najnovejše brzojavne in telefonske vesti. Mesečno, četrt-, pol- ali celoletno naročnino je pošiljati na naslov: Upravništvo »Domovine«, Ljubljana, Sodna ulica št. 6.

— **Akademsko društvo »Triglav«** se premesti iz Gradca v Zagreb. Na sestanku, ki se je vršil dne 18. januarja v Ljubljani se je poleg tega še sklenilo, da se osnuje matica v Zagrebu, dočim bo v Ljubljani samo podružnica. Preselitev se ima izvršiti tekom treh tednov. Občni zbor triglavanske starešinske zveze se vrši ob velikih počitnicah v Celju.

— **Akademsko društvo »Slovenija«** se je na podlagi sklepa ustanovnega občnega zbora jugosl. napr. akad. omladine preosnovala v jugoslov. napr. akademsko društvo »Jadran« s sedežem v Ljubljani.

— **Članarina in darila za učiteljski konvikt.** Završnik Karel, nadučitelj 6 K in Cilka Vestrova, učiteljica 2 K, oba v Dupljah na Gorenjskem. — Fran Kozjak, nadučitelj 3 K, katehet Lovro Kos 10 K, Natalija Ahčin 10 K, Irma Grohar 6 K, Fanl Jankovič 3 K, Matija Pelko 2 K 50 v, Pavla Pelko 2 K 50 v, Danica Učezsanek 3 K, Ivana Simončič 2 K, Stefanija Pavlič 2 K in Marija Guna 2 K (skupaj 46 K), vsi iz Toplice pri Zagorju. — Minka Punčuhova 20 kron in Marica Rothova 20 K, obe učiteljici v Svečini nad Mariborom. — Peter Jankovič 2 K, Mira Jankovič 2 K, Vinko Požar 2 K, Tilka Požar 2 K, Ivanka Strelava 2 in Balbina Wittenbachova 2 K, vsi iz Vojnika. — Janko Baraga 10 K, Antonija Krenjaklička 10 K, Marija Markizetlička 10 K, Zmagoslav Bebeljak 6 K, Lojze Babič 6 K in Janko Kokali 6 K (skupaj 48 K) vsi iz Koroške Bele. — Hvala! Šolski ravnatelj(ice) in voditelj(ice), ganite se in pobirajte po vzgledu teh članarino ali darila za učiteljski konvikt!

Neodrešena domovina.

—r. Delegacijsko zborovanje „Zveze slovenskih učiteljskih društev Julijske Benečije“ se je vršilo v nedeljo 1. in ponedeljek 2. svečana t. l. pri Sv. Ivanu poleg Trsta s sledečim vzporedom: A. V nedeljo ob 14. v slov. šoli v Vrdeci: 1. Nagovor sklicatelja tov. Grmeka. 2. Legitimiranje delegatov. 3. Čitanje pravil. 4. Volitev vodstva. 5. Volitev upravnega odbora. 6. Volitev odsekov: a) gospodarski, b) šolsko-politični; c) književno časnikarski. Ob 8. družabni večer, katerega je priredilo „Učiteljsko društvo za Trst in okolico v Trstu“ na čast delegatom v svetovivanskem Narodnem domu. B. V ponedeljek 2. svečana v Verdelski šoli ob 9. javno zborovanje delegatov: 1. Poročilo gospodarskega odseka. 2. Poročilo politično-šolskega odseka. 3. Poročilo književno-časnikarskega odseka. 4. Določitev članarine. 5. Določitev kraja prihodnjega delegacijskega zborovanja. 6. Razno. — Obljubljeno nam je o zborovanju daljše poročilo. Kakor hitro nam dojde, ga v listu priobčimo.

—r. Kaj je z goriško slovensko kmetijsko šolo? Na tozadevno vprašanje predsedstva goriškega kmetijskega društva je deželni komisar dr. Petarin odgovoril, da so prostori slov. kmetijske šole vsled vojnih dogodkov močno poškodovani in da poprave zelo počasi napredujejo. Zaradi tega in pa tudi zaradi pomankanja oprave, učil itd. ni mogoče povedati, kdaj bo mogoče zopet otvoriti kmetijsko šolo. Po zahtevi deželnega komisarja se namerava, kakor hitro bodo dopuščale razmere, storiti vse potrebno, da se osnujejo v večjih središčih po deželi kmetijske nadaljevalne šole, podobne obrtnim nadaljevalnim šolam, od katerih bi bilo pričakovati za kmetijstvo večjih koristi, kakor jih je nudila dosedaj kmetijska šola v Gorici, ker bo dana prilika, da se udeleži pouka na teh šolah večje število kmetičkih sinov, in ker bodo te šole s sodelovanjem strokovnjakov učiteljev jemale v ozir talne in kmetijske potrebe dotičnega kraja. Deželni komisar je izjavil, da so se pogajanja z vlado v tem oziru že pričela. — Bojimo se, da bo tem besedam dr. Petarina sledilo le malo ali nič dejanj. Je namreč že tako, če Lah kaj obljubi, potem te obljube že gotovo ne izpolni!

—r. Šolski izpiti. Meseca februarja se namerava sestaviti v Gorici, ako bo dovolj priprave, izpitna komisija, pred katero bodo lahko delali izpite učitelji in učiteljice, učiteljski kandidati in kandidatice in srednješolci. Za učitelje in učiteljice in kandidate(-nje) nabira prijave ravnateljstvo slovenskih učiteljskih v Gorici, Corso Verdi 30/l., za srednješolce pa ravnateljstvo slovenske gimnazije, Viale 20 Settembre 12/l. do 1. t. m. — Velika uganka, katero nam zamorejo razrešiti le laški modrijani! Za obe nekdanji slovenski učiteljski obstoja baje neko ravnateljstvo, istotako za bivšo slovensko gimnazijo — učiteljski in gimnazije pa nikjer ni! Kje naj se potemtakem vzamejo kandidati(-nje) ter srednješolci v Gorici, da za nas res veliko čudo! Sploh pa se vrše pod Lahi že nekaj časa sem sami izpiti brez — študij!!

—r. Moderna vzgoja. Pod tem naslovom piše „Goriška Straža“ z dne 29. januarja: V ulici Rabatta (v Gorici) so se v ponedeljek okrog 6. ure zvečer furlanski dečki zabavali s tem, da so vsakega mimoidočega otroka zvezali in oropali. — Pač uspehi novodobnih goriških pedagogov!

—r. V občini Kojsko v goriških Brdih je postavljen za občinskega komisarja neki Ivan Tomasini, bivši laški ljudski učitelj v Gorici. Mož je razvil v poverjeni mu občini pravo strahovlado nad našim ljudstvom, katero šikanira, preganja, pretepa, zapira kakor kakšen stekel turški paša. Na ljudsko šolo je dal napis „Scuola popolare — Guiseppe Mazzini“ ter prireja v šolskih prostorih na lastno pest plesne venčke, na katere pošilja vabila, ki so pisana in razposlana od županstva uradno po občini okrog. Tudi služi šola goriškim izletnikom kot plesišče. Gorje, če bi se kdo drznil pripomniti, da je šola kraj vzgoje in ne plesišče! Udaril bi po njem komisar-učitelj in plesalec, kruti Tomasini!

—r. O priliki ustoličenja novega tržaško-koprskega škofa Angela Bartolomajsa prinaša »Edinost« naslednje statistične podatke o tržaško-koprski škofiji po zadnjem šematizmu iz leta 1918.: Združeni škofiji imata 16 dekanov. Od teh je 11 čisto jugoslovanskih, 5 pa mešanih jugoslovansko-italijanskih. Čisto italijanskega ni nobenega. V obeh škofijah je okroglo 258.000 Jugoslovancev in 137.000 Italijanov. Taka je torej narodnostna sestava tržaško-koprske škofije. Tržaška in koprška škofija nista bili nikdar italijanski, ampak mešani. Vedno je bil, zlasti kar

se tiče tržaške škofije ogromen del — po dve tretjini, tri četrtine, sedem osmin jugoslovanski. Škofija je imela namreč zdaj večji, zdaj manjši obseg. Tudi na sedežu škofije, posebno pa v Trstu, je bilo prebivalstvo vedno mešano — tudi v starih časih.

—r. Italijanska vlada je nedavno tega regulirala plače ljudskošolskega učiteljstva, a že se pojavljajo glasovi, da grozi laško učiteljstvo s stavko. Kakor poročajo italijanski listi, pričenjajo italijanski učitelji živahno agitacijo za zopetno zboljšanje svojih plač. Predvsem se hoče uveljaviti zahteve po enakih prejemkih, kakor jih imajo državni uradniki. Dalje zahteva učiteljstvo, da se mu draginska doklada podvoji, pozneje pa da se vsakega pol leta nanovo revidira.

Književnost in umetnost.

Uč. I. Radovanović: Učiteljsko Pitanje. Izdaje Saveza učiteljskih društev v Dalmaciji. Split, 1920. — Tovariš Radovanović odgovarja v tej 22 strani brošuri na neokusen napad, ki ga je pred kratkim uprizoril list „Jadran“ na dalmatinsko učiteljstvo. Povod je dal brošuri članek, katerega začetek se glasi: „Glavni vzrok in nastarke krize nalazi se u tomu, što su sve stranke osim demokrata uvidele, da je u unutrašnjoj upravi države nastao kaos.“ — Tako su pučki učitelji bez kvalifikacije postajali profesorima i dolazili čak u sedmi čin u mladim godinama.“

Čeli spis je polemične narave ter razdeljen na uvod in 9 glavnih. Glavna ost v brošuri je naperjena proti onim „prijateljem“ ljudskošolskega učiteljstva — in teh je tudi med nami — ki se pri vsaki priliki zgražajo, če se naide kje kak ljudskošolski učitelj ter se iz lastne prihodnosti dvigne na stopnjo, na kateri se slučajno nahajajo oni sami — recimo — z akademično naobrazbo. Spis omenja za primer tiste učiteljske glavne učitelje, ki so izšli iz vrst ljudskošolskega učiteljstva.

Pisatelj našteva imenoma dolgo vrsto odličnih jugoslovanskih tovarišev-učiteljev (med Slovenci Gangla), ki so nemalo pripomogli do višje stopnje kulture v narodu, dasi niso imeli zvenečih naslovov niti diplom, na katere se neke vrste ljudje pri nas sila radi sklicujejo. Če je že splošno znano — pravi pisatelj na strani 5. — da vsak „učitelj“ ni učitelj, da vsak „Dr.“ ni „doktor“, da vsak „prof.“ ni profesor, da vsak „pl.“ ni plemenit, tedaj čemu ta sebični nazor danes t. j. v času, ki gre za tem, da se zavzrejo vsi prazni naslovi, „kad je i pučki učitelj Seitz mogao da postane predsednikom parlamenta republike Deutsch-Österreich u Beču!“ Tov. Radovanović se sklicuje nadalje na vrsto kulturnih institucij, ki so sad učiteljskega dela ter navaja med njimi na prvem mestu Ljubljano. Te institucije tvorijo danes ogromni moralni in materialni kapital. „Stvorile ga pučki učitelji otkidajući od vlastitoga grla!“ (Str. 9.)

Tudi se pisatelj v svojem spisu dotika učiteljskega zakona z dne 25. junija 1919, ki uvršča učiteljstvo med državne uradnike, „a do danas još nije proveden“ ter opozarja zato na dejstvo, „da imamo deset milijuna analfabeta, petnaest tisuća sela bez škola, škole bez učitelja, učitelje bez oduševljenja!“ (Str. 20.)

Spisu, ki je poln lepih in zdravih misli, želimo mnogo čitateljev med slovenskimi tovariši. P. P.

Ante Bebeljak: Solnce in sence. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani, 1920. Cena brošurani zbirki 8 K, vezani 12 K.

Pravkar je izšla v založbi Tiskovne zadruge okusno opremljena pesniška zbirka Ante Bebeljaka. Bebeljak je najznačilnejši predstavnik tiste moderne smeri v naši literaturi, ki v prvi vrsti goji obliko. Vsa njegova zbirka je velik izraz tega stremljenja. Glavni motiv njegovih pesmi je narava, iz katere podaja najrazličnejše slike. Zbirka je razdeljena v štiri dele, od katerih prinaša prvi slike iz narave, drugi premišljevanja iz življenja, tretji ljubezenske motive in četrti vtise iz dobe našega narodnega vstajenja. V zbirki je cela vrsta pesmi, kakršnih slovenska literatura nima mnogo. Zlasti se odlikujejo Solnčna pesem, Mladost, Na vlak, Dvomi, Pomladansko razkošje. Že dolgo nismo prejeli zbirke, ki bi bila prinesla toliko novega v našo literaturo. Zato jo toplo priporočamo. Knjiga se naroči pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Sodna ulica št. 6.

Pesmi Simona Jenka izidejo v kratkem v založbi Tiskovne zadruge in sicer v zbirki Slovenski pisatelj. Zbirka, ki jo je uredil dr. Glonar, bo podala vse kar imamo od Simona Jenka. Istočasno izide tudi šolska izdaja Jenkovih pesmi.

„Zvonček“ zaključuje svoj 20. letnik v številu 9.—12. s sledečo vsebino: 1. Devojana: Ob slovesu. Pesem. 2. M. Zopfova: Neodrešena domovina. Pesem. 3. Andrej Rapč: Mati in sin. Povest. 4. Janko Leban: Vezilo. Povest. 5. Janko Leban: Kdor drugim jamo koplje, sam pade vanjo. Povest. 6. Janko Leban: Modra miška. Pesem. 7. Cvekovi Stanko na saneh. Podoba. 8. E. Gangl: Božična legenda. Pesem. 9. Janko Leban: Pridna Anica. Povest. 10. Vera: Piščica gnezda. Poučni spis s podobo. 11. Janko Leban: Nada. Pesem. 12. Janko Leban: Skladateljstvo molitev. Pesem. 13. Jernej Jernac: Jesenski izlet k teti Poloni. Povest. 14. Prizor iz povesti „Vinski brat“. Podoba. 15. Podbreški: Zimski večer. Črtica izza vojne. 16. Josip Lapajne: Na lovu. Povest. 17. Fran Košir: Sejmar. Povest. 18. Ivan Dolenjec: Šolsko naznanilo. Povest. 19. K.: Zopet doma! Povest. 20. Tone Rakovec: Vrabci in maček. Basen. 21. Marija Grošljera: Nova pomlad. Pesem. 22. Zlata žabica. Podoba. 23. Lotzika Severjeva: Kako je Mimica praznovala svoj god. Povest. 24. Fran Košir: Na Veliko Planino v Savinjski dolini. Poučni spis. 25. Tone Gaspari: Pesmi z juga. 26. E. Gangl: Knjiga. Pesem s podobo. 27. Juraj Jurajevič: Tujkin pišček in Dondarjeva pipa. Kratkočasna zgodba. 28. Ivan Albrecht: Rajanje. — V Korotan! Pesmi. 29. Pouk in zabava. 30. Kotiček gospoda Doropoljskega. 31. Ob sklepu dvajsetega letnika. — Zaradi podražanja papirja, kišev in vseh tiskarskih potrebščin ter zaradi zvišanja plač vsemu tiskarskemu osebju je bila nujna potreba dvigniti naročnino „Zvončku“ na letnik 20 K. — Novim naročnikom so vse letošnje številke še vedno na razpolago. — Širite ta naš najboljši slovenski mladinski list!

„Ljubljanski Zvon“. Izšla je 11. in 12. številka za leto 1919. s sledečo vsebino: 1. Miran Jarc: Nočna vizija. — 2. Dr. Ivan Tavčar: Višoka kronika. (Konec.) — 3. Dr. Franc Derganc: René Descartes. — 4. Joka Žigon: Zločinec. — 5. Ivan Zorec: V sobi št. 12. — 6. A. Funtek: Pred zrcalom. — 7. Avgust Žigon: Prispevek k petdesetletnici. (Konec.) — 8. Franjo Roš: To polno čašo. — 9. Milan Fabjančič: Kos življenja. — 10. Igo Gruden: Pri meni si. — Stano Kosovel: Kadar vstanemo. — 11. Zorman Ivan: XVI. razstava v Jakopičevem paviljonu. — 12. Joka Žigon: Iz cikla: Inter arma. — 13. Franc Milčinski: Naredba št. 5742. — 14. Alojzij Gradnik: Za srebrnike. — 15. Marija Kmetova: Intermezzo. — 16. Anton Batagelj: Na bregovih ledenega oceana. — 17. Listek. — 18. Nove knjige.

„Sokol“. Glasilo Slovenske Sokolske Zveze je s št. 10.—12. zaključilo svoj prvi letnik, ki so ga uredili E. Gangl, J. Bajželj in Stane Vidmar. Izhaja mesečno ter stane letno 12 kron. List, ki je namenjen v prvi vrsti telesni vzgoji našega naroda, priporočamo najtopleje vsemu učiteljstvu!

ZA REZERVNI SKLAD ZAVEZE. Prostovoljni organizacijski davek. (Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra 1918.) XLI. izkaz.

Pt 150 K: Učiteljsko šentjernejskega učiteljskega krožka ob zborovanju v Kostanjevici dne 29. januarja 1920. Po 100 K: Izabela pl. Föderperspergova — Zalog pri Ljubljani. Po 30 K: L. Oman — Begunje na Gorenjskem. Po 20 K: Likar Janko — Ljubljana; Jadv. Malovrhova — Ježica; Stare Svitko — Gornja Rečica pri Laškem; Slavica Benedičičeva in Demšar Ivan — Smarjeta na Dolenjskem; Mara Valenčakova — Sv. Jurij v Slov. Goricih in sicer za l. 1919. in 1920.; Franja Severjeva — Mirnapč, Dolenjsko; Petar in Mira Jankovič, Vinko in Tilka Požar, Balbina Wittenbachova in Ivanka Strelova — Vojnik; Marta Gobčeva — Maribor; V. Ivanuš, T. Juvanec in M. Rant — Vel. Dolina. Po 15 K: Vida Vrezeva in Lucija Menčingerjeva — Grabštanj v Korotanu. Po 11 K: Rojina Vladimir — Jesenice, Gorenjsko. Po 10 K: Pristovšek Fran — Ljubljana; Brezovar Matija, Marija Brolihova, Mihaela Hvalova in Lunaček Aleks — St. Rupert, Dolenjsko; Musar Franjo — Boštanj ob Savi; Petriček Anton, Terezina Kordiscehva, Vrečer Rajko, Velikonja Joško in Lizika Petričkova — Zalec; Iva Premelčeva — Tomišelj pri Ljubljani; Stular Franc, Mar. Smolkova — Valta vas p. Straža; Vera Tancigova — Medija pri Izlakah; Mara Tavčarjeva in Mira Kvedrova — Petrova vas v Bell krajini; Cigler Robert, Ivana Jamškova, Albina Rupnikova — Studenec-Ig. Po 5 K: Anica Lazarjeva — Kamna gorica; Angela Soršakova — Studenec-Ig. Po sklepu izkaza je vpsal po poštni nakaznici tovariš Janko Žirovnik iz Borovnice znesek 63 K, h kateremu so prispeval Pavla Buhova iz Vrhnike 15 K, Kierle Ivan iz Ljubljane 12 K, Jadviga Malovrhova iz Ježice 16 K ter Helena Franketova iz Brezja pri Dobrovi 20 K. — Današnji izkaz 884 K. Prej izkazanih 11.883 K. Skupaj 12.767 K.

Opomba. V XXXIX. izkazu je bila pomotoma izpuščena iz učiteljskega zbora deske in dekleške narodne šole v Ptujski okolici tovarišica Roza Randlova, ki je k skupnemu znesku 374 K tudi 5% od svoje mesečne drag. doklade t. j. 25 K prispevala.

Ivan Petrič, Ljubljana, VII., Gasilska cesta 172/l.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

„Selbsthilfe der Lehrerschaft“: Prizadetim članom javljamo, da je tiskarski skrat pomotoma pustil ono opombo uredništva pri gorimenovanih notici v 4. številu „Uč.Tov.“. Notica, na katero se uredništvo sklicuje, je zadnji hip morala izpasti iz lista, ker je bila zadeva medtem urejena.

V Belo Krajino: Pride na vrsto v eni prihodnjih števil.

V Husadak-Palanka: Porabimo o priliki.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Fran Marolt.

Last in založba „Zaveze jugoslovanskega učiteljstva“.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Razpis službe nadučitelja in učiteljice.

Kebl, okraj Konjice, 3 razrednica, mesto nadučitelja in učiteljice stalno. Postavno opremljene prošnje je vpsolati na krajni šolski svet Kebl do 14./III. 1920.

Okrajni šolski svet Konjiški, 6./II. 1920.

Naši himni:

1. Lepa naša domovina. 2. Bože pravde.

Dvoglasno s spremljevanjem harmonija za šolsko mladino priredil Fran Marolt. Cena 1 krona. Naročila sprejema le Učiteljska tiskarna.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. jan. 1920 K 25.635-78.

Hranilne vloge obrestuje od 1. jan. 1920

po 4%.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/2. do 1/2. ure popoldne.

Spominjajte se rezervnega sklada „Zaveze“!

Knjigarna „Učiteljske tiskarne“ v Ljubljani

Frančiškanska ulica 6.

se priporoča za nabavo vsakovrstnih znanstvenih in leposlovnih knjig, mladinskih spisov in šolskih potrebščin.

Dokler traja zaloga priporočamo osobito sledeče knjige: po znižanih cenah:

Dr. Osvold: Srednješolska vzgoja po K 6.—
G. Majcen: Metodika zemljepisnega pouka „ 3.—
Ant. Rudež: „Glubonemi“. Zgodovina in sedanja metoda njih vzgojeslovja „ 5.—

Nadalje:

Slike regenta Aleksandra, lepo izvršene, vel. 50×68 cm 20.—
Črnilo za šole in urade v steklenicah po 1 liter 14.—
„ „ „ v manjših steklenicah 5-70
Rdečilo „ „ „ v malih steklenicah 2-50

Slovenci potrebujemo list, ki bi bil veliko cenejši kakor dnevnik, ki bi pa moral s svojim točnim poročanjem popolnoma nadomeščati dnevnik. Tem zahtevam in potrebam ustreza

„DOMOVINA“.

Od novega leta naprej izhaja „Domovina“ trikrat na teden, in sicer ob ponedeljkih, sredah in petkih. Trikrat pošiljana stane mesečno samo 3 K. Uprava „Domovine“ bo skrbela, da bo prinašal list poleg pregledov vseh dogodkov tudi izvirne domače, zagrebške, beograjske in druge najnovejše brzoglavne in telefonske vesti. Mesečno, četrt-, pol- ali celoletno naročnino je pošiljati na naslov: Upravništvo „DOMOVINE“, Ljubljana, Sodna ulica 6.